

Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Charles University in Prague, Faculty of Science
Department of Social Geography and Regional Development

Josef Miškovský

**REGIONÁLNÍ IDENTITA A REGIONÁLNÍ DIFERENCIACE
POBALTSKÝCH ZEMÍ**

**REGIONAL IDENTITY AND REGIONAL DIFFERENTIATION
OF THE BALTIC COUNTRIES**

Autoreferát dizertační práce

Summary of the Ph.D. Thesis

Praha 2012

Vedoucí práce/Supervisor: RNDr. Tomáš Havlíček, Ph.D.

Konzultant / Consultant: doc. RNDr. Ivan Bičík, CSc.

1 Úvod

Předkládaná práce se zabývá regionální identitou a regionální diferenciací pobaltských zemí, tedy Litvy, Lotyšska a Estonska. Orientuje se na analýzu, zkoumání a hodnocení územní identity těchto států v rámci větších geografických celků a také na úrovni vlastního Pobaltí, vč. diskuse vnitřní soudržnosti tohoto regionu a na analýzu vnitřní diferenciaci jednotlivých regionů Litvy, Lotyšska a Estonska jako předpokladu pro formování jejich územní identity.

Práce vychází z teorie regionální identity finského geografa Anssiho Paasiho (Paasi 1986, 2001 a 2003), dále rozpracované estonským geografem Garrim Raagmaa (Raagmaa 2002 a 2003), a z konceptu prostorových obrazů německého sociologa Detleva Ipsena (Ipsen 1997). V Česku byl koncept regionální identity rozpracován např. Pavlem Chromým (Chromý 2003). Paasiho teorie regionální identity vychází z teorií sociální identity a sociální reprezentace, popsanych např. Glynisem M. Breakwellem a Henrim Tajfelem (Breakwell 1993, Tajfel 1978, 1981, 1995).

2 Cíle, předpoklady a metodika

Práce si klade jeden obecný cíl a v jeho rámci pak tři cíle specifické. Obecným cílem práce je:

- analyzovat regionální identitu a regionální diferenciaci pobaltských států vč. historických souvislostí a predikce možného budoucího vývoje.

Specifické cíle práce lze shrnout do čtyř bodů:

- diskutovat a analyzovat identitu Pobaltí jako regionu na rozhraní několika nadřazených celků,
- charakterizovat identitu jednotlivých pobaltských států i Pobaltí jako celku,
- analyzovat a vysvětlit vnitřní regionální diferenciaci pobaltských států jako předpokladu pro formování identit regionů uvnitř těchto států,
- zhodnotit dosavadní a možný budoucí vývoj identity pobaltských států a jejich vnitřní regionální diferenciaci.

Uvedené cíle implikují řadu výzkumných otázek. Těmi zásadními jsou:

- Je Pobaltí svébytným regionem s jasným územním, symbolickým a institucionálním rozměrem, nebo se jedná o prostor mezi dvěma či několika zájmovými sférami? Jak se formuje identita Pobaltí v rámci měřítkově nadřazených celků a co tuto identitu naopak oslabuje? Jsou tyto územní identity v čase kontinuální?
- Existuje jednotná pobaltská identita, nebo se v případě Litvy, Lotyšska a Estonska jedná o skupinu států vykazující některé podobné rysy, ale v zásadě bez společné identity? Pokud společná pobaltská identita existuje, co ji posiluje, a co naopak oslabuje? V čem spočívá identita jednotlivých pobaltských zemí? Jedná se o časově kontinuální identitu, nebo je možné identifikovat fáze reprodukce, zániku a obnovování této identity?
- Jak silná je regionální diferenciaci jednotlivých pobaltských států a její vývoj v čase? Na čem jsou založena specifika regionů v rámci pobaltských států, představující předpoklady pro formování identity těchto regionů? Kterými faktory je regionální diferenciaci pobaltských států utvářena a jaké předpoklady pro formování identity regionů uvnitř pobaltských států vytváří?

S odkazem na tyto cíle je možné formulovat hlavní předpoklady práce (hypotézy):

1. Identita Pobaltí jako celku i jednotlivých pobaltských států je v mnoha ohledech nejasná, rozostřená, diskontinuální či neúplná. Identita Pobaltí se v čase formuje od vnitřně nepřilíživě soudržného území mezi dvěma sférami (evropská a ruská) k svébytnému regionu s jasnější regionální identitou, jejíž součástí jsou i silné vazby na okolní státy a regionální uskupení.

2. Jednotlivé regiony, k nimž je možné Pobaltí přiřadit, jsou relativně silně zformované. Identita Pobaltí v rámci každého z těchto regionů je naopak ustavena jen zčásti a během historie prošla etapami formování, zániku i obnovování.
3. Vnější subjektivní identita Pobaltí a také vnější faktory a hrozby posilují spolupráci a společnou identitu pobaltských států. Naopak vnitřní faktory vč. vnitřní subjektivní identity Pobaltí podporují individualizaci pobaltských států. Pobaltské státy jsou v posledních desetiletích, příp. staletích v procesu dynamické proměny, tedy vytváření, obnovy a zániku své identity. Společná územní identita Pobaltí se nejvíce formuje v případě Lotyšska, naopak estonská územní identita je orientovaná více na sever Evropy a litevská identita na prostor Evropy střední.
4. Pobaltské státy vykazují značnou vnitřní regionální diferenciaci a polaritu. Identita jednotlivých regionů se po dlouhou dobu formovala diferencovaně v politicky a sociokulturně odlišných prostředích. V obdobích nezávislosti v meziválečném období a po roce 1991 se proto pobaltské státy vyznačovaly silnou (vnitro-)regionální diferenciací. Naopak v sovětském období se vlivem politických zásahů projevila silná nivelizace regionálních rozdílů. Nárůst regionální diferenciaci po roce 1991 by charakteristický zvláště pro první roky po obnovení nezávislosti, postupně dochází ke stabilizaci regionální diferenciaci a obnovení tradiční identity jednotlivých regionů, vyplývající z jejich dlouhodobě utvářených sociokulturních specifik.

S ohledem na zaměření práce byly pro její zpracování zvoleny především kvalitativní a interpretativní metody. Vzhledem k nezbytnosti vzájemného porovnání velkého množství dat a informací je významnou metodou řešerše odborné literatury. Poznatky byly doplněny metodou zúčastněného pozorování. V práci jsou využity také ilustrativní fotografie získané při pobytech v Pobaltí. Část informací je v práci doložena také statistickými údaji, zpracovanými pomocí kvantitativních metod. Statistické metody byly aplikovány zejména při hodnocení specifických aspektů územní identity pobaltských států, při analýze vnějších kontaktů a vazeb pobaltských států a při podrobné analýze vnitřní regionální diferenciaci jednotlivých pobaltských států.

3 Regionální identita a regionální diferenciaci – obecná diskuse přístupů

Vlivem rostoucího prolínání sociální a regionální geografie s ostatními společenskými vědami a konstituování nových vědních oborů stojících na pomezí oborů „tradičních“ dochází k prolínání jednotlivých teoretických a metodologických přístupů. Do geografického výzkumu pronikají teoretické přístupy a koncepty, z jiných oborů. Jedním z takových přístupů je koncept regionální identity vycházející z konceptu identity sociální.

3.1 Sociální identita

Konstrukce sociální identity vychází z teorie strukturace A. Giddense (1984, 2000), která je založena na vztahu mezi jedincem (*aktérem*) a společností (*strukturou*), jenž formuje společenské prostředí. Jedinec je záměrně považován za *aktéra*, protože sice na jedné straně je ovlivněn prostředím (*strukturou*), ale současně jedná do značné míry autonomně a naopak se aktivně podílí na formování prostředí.

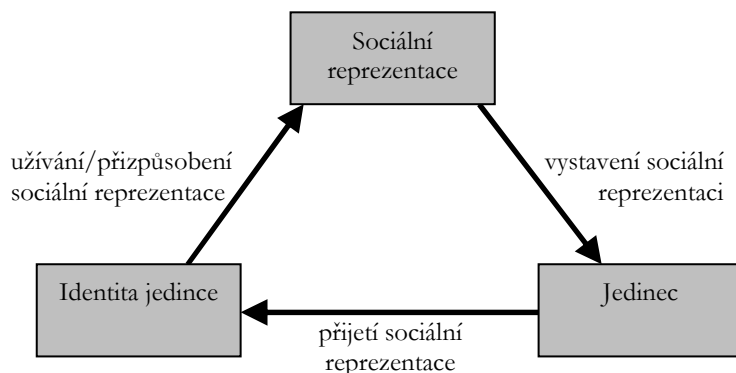
Původní definice sociální identity dle Tajfela (1978 a 1981, cit. v Breakwell 1993) považovala sociální identitu za koncept jedince, který je odvozený od jeho zařazení do skupiny a představuje vlastně jen zvláštní případ formování sociální identity, a to prostřednictvím zařazení jedince ve skupině. G. M. Breakwell (1993) proto rozpracoval komplexní model identitárního procesu (*identity process model*) kombinující teorie sociální identity (*social identity*) s teorií sociálních reprezentací (*social representations*). Hlavním předmětem tohoto modelu není jen identita samotná, ale především proces jejího formování. Při formování identity jedince dochází postupně (Breakwell 1993; viz obrázek):

- k vystavení (*exposure*) jedince konkrétním sociálním reprezentacím sociální identity,

- k přijetí (*acceptance*), příp. odmítnutí sociálních reprezentací sociální identity,
- k užívání (*use*) sociálních reprezentací při jednání jedince.

Proces vystavení sociální reprezentaci dané identity, jejího přijetí a užívání je nutné chápat jako nepřetržitý, příp. cyklický či epizodický.

Proces vystavení identitě prostřednictvím sociálních reprezentací a jejich přijetí a užívání jedinci

Zdroj: vlastní zpracování podle Breakwella (1993)

3.2 Místo, region a institucionalizace regionu

Zájem geografie o identitu obyvatel různých regionů i o identitu regionů samotných souvisí s tzv. kulturním obratem (*cultural turn*) v geografii (Blotevogel 2003). Jednou z podstatných „větví“ kulturního obratu je zájem o výzkum a hodnocení regionální identity včetně rozpracování příslušných teoretických konceptů a modelů. Zatímco teoretické koncepty se zabývají *regionální* identitou jako obecnou teorií, v případě její aplikace v konkrétním území je přesnější užívat termín *územní* identita.

V konceptu regionální identity je prostor sociální kategorií (Paasi 1986, Lehti 1998, Chromý 2003). *Region* je v konceptu regionální identity chápán jako kolektivní prostor (struktura), který je vytvářen „řadou různých, vzájemně propojených interaktivních prvků, včetně skutečnosti (a to je podstatné), že v regionu žijí lidé a existuje tedy i vzájemný vztah mezi regionem/místem a jeho obyvateli“ (Chromý 2003, 164). Také *místo* je v konceptu regionální identity abstraktním pojmem, který představuje „místo člověka v prostoru“, tedy prostorové vyjádření intelektuální i fyzické činnosti jednotlivce.

Region jako dynamická entita odráží specifickou situaci spojenou s kulturní a historickou fází svého vývoje. Paasi (1984 a 2003) a po něm také Raagmaa (2000, 2002) a Chromý (2003) rozlišují několik stádií vývoje formování (institucionalizace) regionů (viz tabulka).

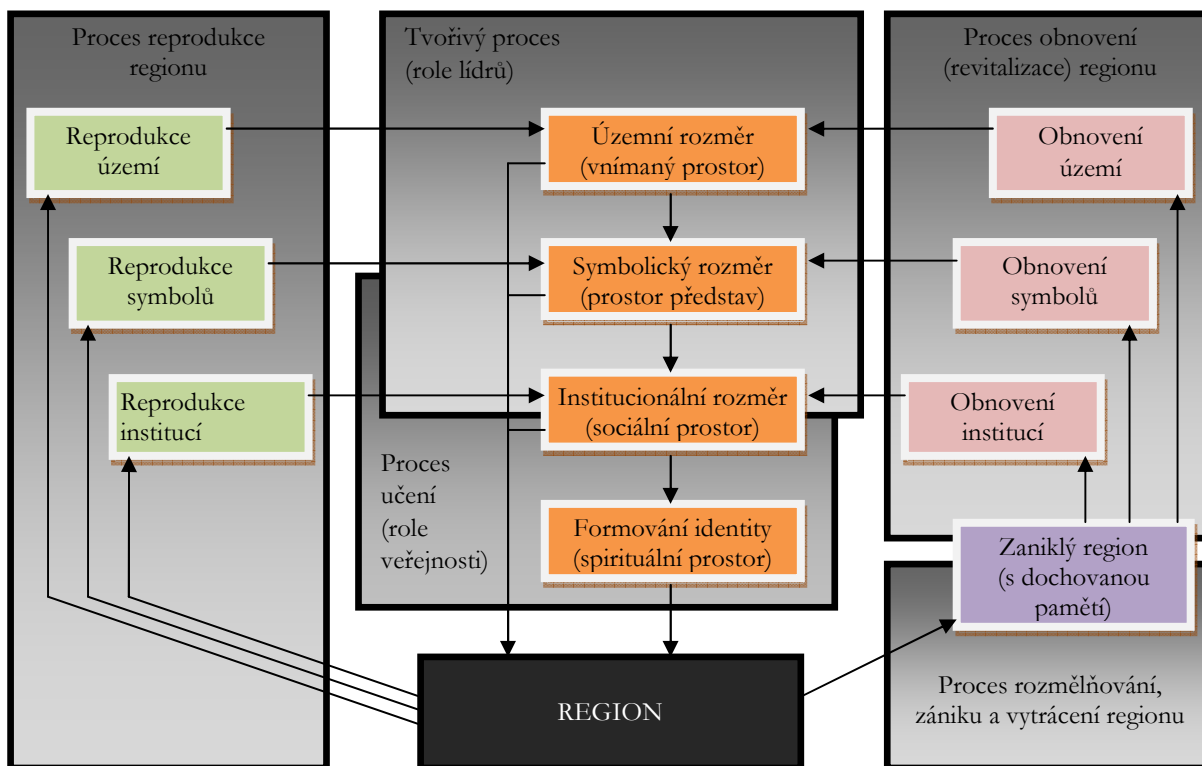
Stádia formování (institucionalizace) regionu

Stádium	Definice	Příklady	Význam
Územní rozměr	Územní hranice vymezující region jako jednotku v prostoru	Administrativní, kulturní či mentální hranice	Fyzické a mentální vymezení regionu
Symbolický rozměr	Regionální symbolika a atributy	Jazyk, budova, zvyky, osobnosti, název regionu	Odlišení od ostatních regionů
Institucionální rozměr	Ustavení formálních a neformálních institucí	Úřady, spolky, firmy, způsob života	Reprodukce a udržení tváře regionu
Zformování identity	Ustavení regionu v regionálním systému a regionálním vědomí	Formální uznání a neformální respektování regionu	Vědomí obyvatel o existenci, minulosti a budoucnosti regionu

Zdroj: vlastní zpracování podle Paasiho (1986, 2003) a Chromého (2003)

Na základě Paasiho institucionalizace regionů, při níž dochází k formování regionální identity, rozpracoval G. Raagmaa (2002) komplexní model formování regionu (viz obrázek). Tento model pracuje nejen s procesem formování regionu, ale i s jeho reprodukcí a rozměňováním či zánikem.

Proces formování (institucionalizace) regionu

Zdroj: vlastní zpracování podle Raagmaa (2002)

Abstraktní pojetí regionu naznačuje, že každý region má kvality, které mohou být různými jedinci vnímány různě. Interakcí těchto kvalit vzniká podle Ipsena (1997) tzv. prostorový obraz (*spatial image, Raumbild*) regionu. Prostorový obraz regionu je výsledkem interakce těchto kvalit (Ipsen 1997):

- obrys regionu,
- komplexita regionu,
- soudržnost regionu.

Obrys regionu představuje jeho odlišení od regionů ostatních a udčuje, zda region disponuje fenomény (jazyk, charakter krajiny, způsob života apod.), které definují jeho hlavní „vlastnosti“. Komplexita je dána množstvím různorodých lokalit a prostředí uvnitř regionu. Soudržnost je určena intenzitou společných zájmů a společného vnímání mezi subjekty v regionu a ukazuje, zda je region soudržnou „sociální jednotkou“.

3.3 Koncept regionální identity

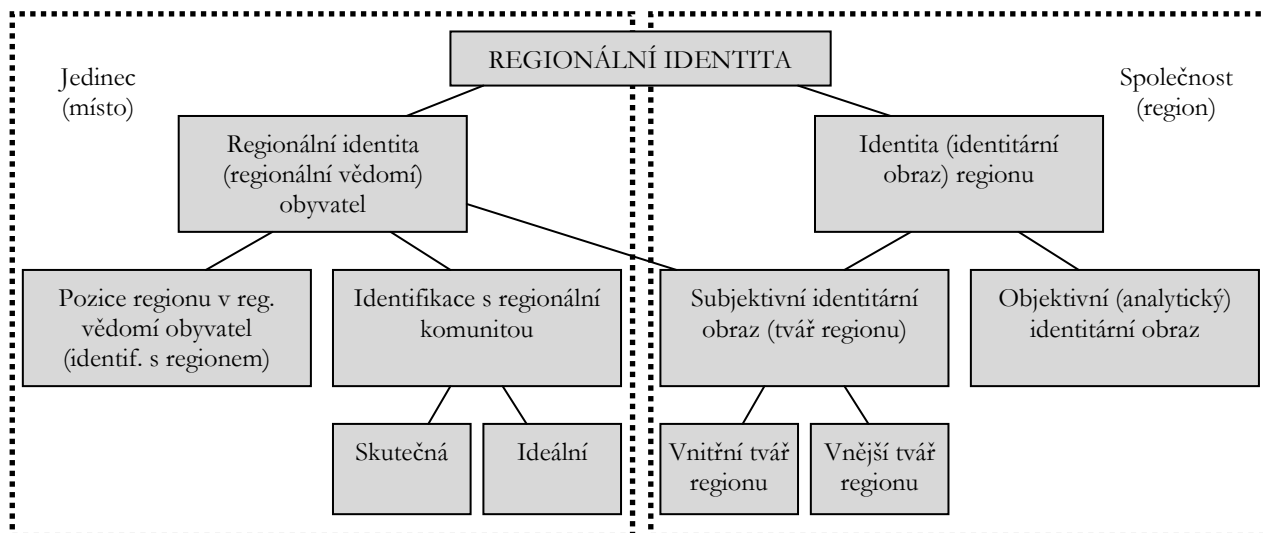
Regionální identita zahrnuje několik dílčích konceptů rozpracovaných různými autory. Důležité je zejména rozlišení těchto dvou konceptů (Paasi 1986 a 2003, Raagmaa 2002, Ipsen 1997, Chromý 2003):

- regionální identita či regionální vědomí obyvatel,
- identita či identitární obraz regionu.

Regionální identita či *regionální vědomí obyvatel* znamená jejich identifikaci s regionální komunitou a s pozicí regionu v regionálním vědomí obyvatel. Regionální identitu obyvatel lze rozdělit na skutečnou a ideální

(Paasi 2003, Chromý 2003). *Identita* či *identitární obraz regionu* je souhrnem atributů vztahených k danému regionu, který představuje nejkompexnější možnou identitární charakteristiku regionu. Nositeli subjektivní identity jsou jedinci žijící v daném regionu (*vnitřní tvář* regionu), ale i mimo něj (*vnější tvář* regionu). Objektivní identitární obraz naproti tomu představuje analytickou klasifikaci založenou na hodnocení fyzického a sociálního prostředí regionu. Uvedené dimenze regionální identity, diskutované Paasim (1986 a 2003), Chromým (2003) a Štětínovou (2003), schematicky shrnuje obrázek.

Dimenze regionální identity

Zdroj: upraveno podle Paasiho (1986), Štětínové (2003) a Chromého (2003)

3.4 Aplikace konceptu regionální identity

Regionální identita představuje silný nástroj pro mobilizaci vnitřních zdrojů daného regionu. Tuto mobilizaci zdrojů lze chápat přinejmenším dvojím způsobem:

- mobilizace sociálně-ekonomického potenciálu jako nástroje sociálně-ekonomického rozvoje regionu,
- mobilizace vnitřních zdrojů jako nástroj politické strategie.

Mobilizace vnitřních zdrojů regionu zahrnuje zdroje finanční, materiální a (především) lidské. Regiony se silnou identitou mají lepší předpoklady pro sociálně-ekonomický rozvoj v širokém smyslu. Naopak regiony s narušenou nebo nejasnou identitou sice mohou dosáhnout rozvoje díky vnějším impulzům, později však mohou čelit silným problémům v důsledku vysokého podílu lidí bez vazby na území, absence místní komunity a slabé lokální angažovanosti (Raagmaa 2002).

Regionální identita může být také nástrojem politické strategie. Velmi silně se projevuje především na úrovni etnických regionů či států, jejichž modernizace podporuje snižování disparit mezi etniky, která se tudíž dostávají do konkurenční pozice při využívání stejných zdrojů (Dostál 1999). Při soužití dvou či více etnik se střetávají dva koncepty. *Dualistický přístup* vychází z herderovských představ o národě jako uzavřené komunitě, kterou spojuje společný jazyk a kultura, jež národ odlišuje od všech jiných, „konkurenčních“ kultur (Šatava 2005 a 2009). *Liberální přístup* klade důraz na kooperativní soužití a postavení národů, které chápe jako součást společného bohatství společnosti (Šatava 2005 a 2009). Dostál (1999, 47–51) se zabývá třemi modely vztahů mezi *modernizací a etnopolitickou mobilizací* daného státu. *Asimilační model* předpokládá, že význam etnické identity se snižuje s šířením modernizace napříč etnicky heterogenní populací prostřednictvím volného trhu (Deutsch 1966) nebo centrálního řízení (viz např. Fuchs a Demko 1978, Vojtěch 2010). *Kolonizační model* pracuje s polaritou centrum–periferie založenou na etnickém principu, kdy centrum obývá dominující etnická skupina, periferii jiné etnické

skupiny. Komplexněji charakterizuje etnopolitickou mobilizaci *model mezikulturní soutěže*, který sice rovněž vychází ze soudržnosti etnik v podřízeném postavení, oproti kolonizačnímu modelu se však modernizace šíří z nejvyspělejších regionů obývaných těmito etniky.

4 Pobaltí jako rozhraní dvou zájmových sfér

Některé geopolitické, kulturní a historické koncepty nahlíží na Pobaltí jako na rozhraní mezi dvěma sférami vlivu. Těmito sférami vlivu jsou Evropa a rusko-sovětská koloniální říše (v různých pojetích též východní Evropa a Rusko, severní Eurasie, pravoslavný svět apod.; Baar 1992). Obě geopolitické a kulturní sféry (evropská, reprezentovaná především Německem, a ruská) chápaly Pobaltí jako svou periferii „vystavenou“ vlivům sféry sousední. Taagepera (2011, 128–133) uvádí, že střídání nadvlády nad Pobaltím bylo natolik časté, že paradoxně umožnilo pobaltským národům přežít. Zatímco malé národy na západní, přímořské periferii Evropy i na východní, vnitrozemské periferii východně byly v posledních staletích většinou asimilovány, národy na rozhraní ruské a evropské sféry (mj. Finové, Estonci, Lotyšci, Litevci) si svoje postavení udržely.

Po skončení 1. světové války byl pro toto území uplatňován koncept „sanitárního kordonu“, v němž vlna vzniku nových či staronových, převážně malých států právě v pásmu mezi Evropou a nově založeným Sovětským svazem měla jako jeden z cílů zamezit šíření „nemoci komunismu“ do Evropy (O’Loughlin 2001, Švec, Macura a Štoll 1996, 197–209; Zájedová 2006, 28). Koncept sanitárního kordonu v obecné rovině vychází z teorie *Heartlandu*, kterou rozpracoval H. J. Mackinder (1904) a jejíž podstatou je ovládnutí pevninského světa s největším kompaktním celkem tzv. *Heartlandem* (přibližně dnešní Rusko).

Rokkanova konceptuální mapa Evropy (Rokkan 1999, cit. v Hloušek 2004) dělí Evropu od jihu k severu na katolické, nábožensky smíšené a protestantské území (zčásti následuje předchozí rozdělení Evropy podle rozsahu vlivu Římské říše) a od západu k východu na přímořské periferie, přímořská impéria, Evropu městských států, kontinentální impéria a kontinentální periferie. Rokkanovo dělení Evropy upravil Madeley (2003), který Evropu rozdělil do tří bloků (luteránské severní Evropy, katolické Evropy jižní a pravoslavné Evropy východní). Madeleyovo i Rokkanovo dělení Evropy shodně zařazuje Pobaltí na rozhraní Evropy a Ruska, resp. západní, severní a východní Evropy.

5 Pobaltí v rámci severní Evropy a regionu Baltského moře

Švédský geograf S. De Geer (1928) vymezil na základě multikriteriální analýzy severní Evropu jako širší oblast, než odpovídá vžitě představě. Jeho koncept Baltoskandie zahrnuje severské i pobaltské státy. Tento koncept byl dále rozpracován Kantem (1934) a Pakštasem (1994). Zjevně nejbližší Baltoskandii má Estonsko, a to především díky četným současným i minulým kulturním a hospodářským vazbám na Finsko, částečně i na Švédsko. Také Lotyšsko vykazuje řadu prvků baltoskandické identity (mj. dominance protestantského směru křesťanství). Litva je jediným státem v rámci Baltoskandie, kde dominuje katolická víra, a nikdy nebyla pod nadvládou severských mocností. Ve skutečnosti jsou vztahy mezi severskými a pobaltskými sice intenzivní a mají tradici, ale jedná se především o vztahy dvoustranné a značně nevyvážené. Severské státy si udržují vlastní, velmi silnou identitu a intenzita vzájemných vazeb mezi nimi nepoměrně silnější než jejich vazby na státy pobaltské.

Geografickým konceptem příbuzným Baltoskandii je integrace regionu Baltského moře. Důležitým momentem rozvoje spolupráce v území kolem Baltského moře bylo období rozmachu obchodního spolku Hanza. Od počátku 20. století se myšlenky sjednocení území kolem Baltského moře obnovují, do reálné politiky se je však v meziválečném období podařilo přivést jen částečně. Po skončení studené války vznikl z iniciativy pobaltských států, jejichž zájem na posílení spolupráce a identity v rámci území kolem Baltského moře je velmi silný, koncept evropských makroregionů v rámci EU (Stocchiero 2010). Pro makroregion Baltského moře byla zpracována první makroregionální strategie EU. Pobaltí jako

celek se identifikuje subjektivně i objektivně nejvíce právě s regionem Baltského moře, k němuž mají na rozdíl od regionů severní, střední či východní Evropy všechny tři pobaltské státy stejně blízko.

6 Pobaltí v rámci východní Evropy

Identita východní Evropy i Pobaltí v rámci ní je zřetelně územně vymezitelná. Samotný koncept Pobaltí jako jednoho regionu vznikl právě v Rusku v 19. století, kdy došlo k prvnímu výraznějšímu kontaktu všech tří pobaltských národů v rámci společného národnostního uvědomění a pozdějšího založení nezávislých států. Formování pobaltské územní identity v rámci východní Evropy bylo v 19. století i během sovětského období ve 20. století velmi dynamické a zanechalo v územní identitě Litvy, Lotyšska i Estonska zřetelné stopy. Východoevropská identita se v Pobaltí formuje především jako důsledek ambicí a územní expanze rusko-sovětské koloniální říše. Protože období ruské a sovětské vlády nad Pobaltím se datují do nedávných dějin (19. století a druhá polovina 20. století) a protože během obou z nich bylo Pobaltí vystaveno silným rusianizačním tlakům, je míra přijetí dílčích ruských prvků v územní identitě Pobaltí poměrně silná i přes předchozí mnohasetletý vliv evropských prvků a institucí. Praktická aplikace rusianizace Pobaltí se v carském a sovětském období velmi lišila. Nástrojem rusianizace v rámci Ruské říše byla zejména pravoslavná církev, v sovětském období pak především socialistická industrializace a centrálně řízená imigrace ruskojazyčného obyvatelstva. Rusianizace 19. století byla nejsilnější v Litvě, naopak během sovětského období se rusianizace silněji uplatnila v Estonsku a zejména v Lotyšsku. Silně zformovaná územní identita Litvy a částečně také Estonska vykazovala vyšší rezistenci vůči rusianizačním vlivům než územní identita lotyšská.

7 Pobaltí v rámci střední Evropy

Pozici Pobaltí v rámci střední Evropy lze podle jednotlivých autorů (Čede a Fleck 1996), Daniel a Durkošová 2012, Hnízdo 2002, Nekrasas 1998, Norkus 2007, Schultz 1997) hodnotit v rámci:

- německé ideje Mitteleuropy,
- polského a rakouského konceptu „mostu“ a „Mezievropy“,
- vlivu ochranovského hnutí,
- středovýchodní Evropy jako „evropského Západu“ pod dočasným vlivem „evropského Východu“.

V případě německého a polského konceptu je příznačné, že si Pobaltí navzájem „rozdělují“ v poměrně ostrých hranicích do dvou skupin území, z nichž se v každé dominantně uplatňoval vliv jednoho z dvojice těchto států. Tento vliv se přitom často zásadně liší podle vlivu na etnicitu a religiozitu a tím i kulturu daného území. Střední Evropa tedy působila na územní identitu Pobaltí jako výrazně diferencující prvek. Pro vzájemné ovlivňování územní identity Pobaltí a zbývajících částí střední Evropy je příznačná výrazná dominance vlivu a inspirace jdoucí směrem z „jádrových oblastí“ střední Evropy na Pobaltí. Koncept středovýchodní Evropy vyjadřuje situaci na východ od „železné opony“ po jejím pádu a je tedy konceptem krátkodobým.

8 Identita pobaltských států

Pro samotné Pobaltí je některými autory (Hackmann a Lehti 2008, Hackmann a Schweitzer 2002, Zernack 2002) užíván termín „severovýchodní Evropa“. Jádrem tohoto regionálního konceptu jsou právě Estonsko, Lotyšsko a částečně také Litva. Hlavním společným identitárním prvkem tohoto regionu jsou historické paralely, které jednotliví autoři hledají nejen v moderních dějinách, ale i v dějinách středo- a novověkých. Podle Zernacka (2002) se identita severovýchodní Evropy v tomto historizujícím pojetí od začátku 19. století a zejména pak ve 20. století spíše rozměňuje. Naopak

Hackmann a Schweitzer (2002) upozorňují, že reprodukce tohoto regionu pokračuje, avšak především vlivem nástupu endogenních faktorů.

Utváření identity pobaltských států, resp. národů zevnitř probíhalo během historie v poměrně dobře vymezených cyklech:

- předkřesťanské období, kdy byla identita formována na podstatě pohanských kultů, ale nebyla podpořena politickou integrací,
- období národnostního uvědomění v 19. století završené politickou institucionalizací pobaltských států v roce 1918 a obdobím jejich nezávislosti do roku 1940,
- období obnovené nezávislosti po roce 1991, kdy je identita silně formována na principu politické příslušnosti k Evropě a odklonu od Ruska, resp. Sovětského svazu.

Územní identita pobaltských států se utvářela pod silným vlivem okolních regionů a zájmových sfér. Přesto je možné identifikovat několik významných symbolických prvků i institucí, jimž lze připisovat „ryze pobaltský“ původ, například:

- místní jazyky a etnika,
- symboly rezistence proti politickému ovládnutí regionu Pobaltí,
- lidová kultura, zejména pak lidové písně a sborový zpěv,
- předkřesťanské i křesťanské tradice,
- specifika místní krajiny přírodního i antropogenního původu,
- existence společných organizací (institucionální spolupráce).

Mezi prvky, které reprodukují jednotnou územní identitu Pobaltí, jsou především faktory vycházející ze společných hodnot, zájmů a hrozeb. Charakteristická je převažující vnější podmíněnost faktorů integrujících Pobaltí. Vnitřní faktory a vnitřní identita naopak spíše posilují dezintegraci, resp. individualizaci jednotlivých pobaltských zemí.

9 Regionální diferenciaci jako důsledek a předpoklad formování identit regionů uvnitř pobaltských států

Územní identita jižních částí Pobaltí až do meziválečného období nesla zřetelné stopy někdejšího polsko-litevského státu v podobě značné spřízněnosti Litvy a regionu Latgale (katolictví, nízký stupeň modernizace společnosti). Tento region navíc spolu s dalšími oblastmi při východní hranici Pobaltí vykazoval řadu prvků spjatých s rusianizací během 18. a 19. století (pravoslaví, ruská menšina, ještě nižší stupeň modernizace společnosti). Většina území někdejší estonské, livonské a kuronské gubernie byla naopak svou identitou značně svázána s někdejší německobaltskou kulturou (luteránství, vyšší stupeň modernizace, industrializace apod.) a dokonce i s působením ochranného hnutí (vyšší gramotnost obyvatel na území někdejší livonské gubernie). Pouze u některých venkovských regionů (zejména vnitřních periferií) bylo v této době možné označit územní identitu za jednoznačně litevskou, lotyšskou, resp. estonskou (vysoký podíl titulárních etnik spjatý obvykle se střední úrovní modernizace, industrializace, gramotnosti obyvatel atd. v rámci Pobaltí).

Také sovětská okupace se silně promítla do územní identity regionů v Litvě, Lotyšsku a Estonsku. Slabý vliv měla pouze na identitu periferních regionů (zejména vnitřních a přímořských periferií), které současně nebyly zasaženy industrializací spojenou s imigrací ruskojazyčných menšin. Nejvíce takových oblastí je ve venkovských částech Litvy, patří k nim ale také venkovské části lotyšského Kurzeme a Vidzeme, centrální Estonsko nebo západoestonské ostrovy. V největších centrech a v první fázi sovětské okupace také ve východních částech Pobaltí se naopak v souvislosti s industrializací a imigrací ruskojazyčných menšin projevil silný rusianizační tendence. Ty postihly ze stejných důvodů také některé do té doby venkovské regiony, v nichž byly lokalizovány průmyslové závody či elektrárny.

Současnou územní identitu části regionů v pobaltských zemích charakterizuje pozvolný návrat ke své předsovětské podobě, spojený s poklesem podílu ruskojazyčných menšin, jejich počínající integrací do společnosti či rozvojem nových hospodářských odvětví nespojených se sovětským obdobím. Část regionů je však sovětizací poznamenána velmi silně a jejich vývoj naznačuje spíše reprodukci postsovětské identity než její oslabování. Mezi takové regiony patří zvláště oblasti kolem průmyslových center na východě Lotyšska a Estonska (Daugavpils, Narva, Kohtla-Järve) a některá menší centra ve všech třech státech. V těchto lokalitách a regionech si udržuje význam výroba rozvíjená v sovětském období, podíl ruskojazyčných menšin se nesnižuje nebo se dokonce zvyšuje a spíše než k jejich integraci dochází k segregaci a formování specifických „ruskojazyčných metropolitních oblastí“.

10 Závěr

Identita Pobaltí se formuje pod vlivem velmi různorodých faktorů, jejichž význam se v čase střídá zejména v souvislosti s politickými změnami, změnami hranic a mocenskými zájmy. S tím souvisí i značná časová diskontinuita formování územní identity pobaltských států. Vnitřní soudržnost území Pobaltí se během historie několikrát vyvíjela směrem k integraci, ale často se také dezintegrovala. Vývoj institucionalizace tohoto regionu lze tedy v této souvislosti popsat spíše jako cyklický.

Územní identita pobaltských států se ukázala být ovlivněná velmi různorodými regiony s odlišnou, vzájemně „nekompatibilní“ identitou (severní, střední a východní Evropa a v rámci nich ještě několik dílčích regionálních konceptů). U téměř všech zkoumaných regionálních konceptů se prokázala jejich zformovanost a vnitřní soudržnost, která však v případě Pobaltí platí jen částečně a navíc pro každý pobaltský stát v jiné míře. Například integrace v rámci severní Evropy je v případě pobaltských států jen částečná (Estonsko) nebo téměř žádná (Litva). Naopak v případě regionu střední Evropy se ukázala jeho silnější provázanost s Litvou, která však není aplikovatelná v případě Lotyšska a zejména Estonska. Formování Pobaltí v rámci vnitřně velmi soudržné východní Evropy je zase podmíněno prakticky pouze mocenskými ambicemi Ruska jako hlavního nositele východoevropské identity.

Pobaltské státy se v posledních desetiletích a staletích nacházejí v procesu dynamické proměny (vytváření, obnovy a zániku) své identity. V práci bylo identifikováno velké množství vnějších faktorů, které podporují vnitřní soudržnost Pobaltí, i vnitřních faktorů podporujících dezintegraci Pobaltí. Na druhou stranu byly nalezeny i četné vnější faktory, které Pobaltí dezintegrují, především ve vztahu k vazbám pobaltských států vůči nadřazeným regionům. Společná územní identita Pobaltí se nejvíce formuje v případě Lotyšska, naopak estonská územní identita je orientovaná více na sever Evropy a litevská identita na prostor Evropy střední.

Identita jednotlivých regionů uvnitř pobaltských států se po dlouhou dobu formovala diferencovaně v politicky a sociokulturně odlišných prostředích a jejich identita je proto často velmi specifická a odlišná i v rámci jednoho státu. Nejsilněji je tato skutečnost patrná v případě lotyšského regionu Latgale, který byl postupně formován mj. v rámci livonské konfederace a pod vládou Švédska, polsko-litevského státu, Ruské říše, Sovětského svazu i nezávislého Lotyšska. Pestrá mozaika kulturních, religiálních a politických vlivů učinily z Latgale „kulturní střechu Evropy“, na níž se prolíná katolická, protestantská a pravoslavná Evropa. V Estonsku jsou příkladem regionů s velmi specifickou identitou ostrovní oblasti (dochovaná paměť někdejší švédské kolonizace a naopak velmi slabý vliv sovětizace), pobřeží Čudského jezera (vliv pravoslavné a starověrecké kultury) nebo kulturní region Setu, v Litvě pak oblasti při východní hranici země ovlivněné polskou kulturou a přítomností dalších etnických menšin nebo oblast Malé Litvy historicky formovaná v rámci Východního Pruska.

1 Introduction

The presented thesis deals with the regional identity and regional differentiation of the Baltic countries, i.e. Lithuania, Latvia and Estonia. It focuses on the analysis, research and evaluation of territorial identity of these states within larger geographic areas and also at the level of the Baltic States, including the discussion of internal cohesion of this region. The thesis also concentrates on the analysis of internal differentiation of the various regions of Lithuania, Latvia and Estonia as a prerequisite for the formation of their territorial identity.

The thesis is based on the theory of regional identity of the Finnish geographer Anssi Paasi (Paasi 1986, 2001 and 2003), further elaborated by the Estonian geographer Garri Raagmaa (Raagmaa 2002 and 2003), and on the concept of spatial images of the German sociologist Detlev Ipsen (Ipsen 1997). In the Czech Republic, the concept of regional identity was developed, for example, by Pavel Chromý (Chromý 2003). Paasi's theory of regional identity is based on theories of social identity and social representation, described, for example, by Glynis M. Breakwell and Henri Tajfel (Breakwell 1993, Tajfel 1978, 1981, 1995).

2 Objectives, hypotheses and methodology

The thesis sets one general objective and within its framework three specific objectives. The general objective is:

- analyze regional identity and regional differentiation of the Baltic States including the historical context and prediction of potential future development.

Specific objectives of the thesis can be summarized in four points:

- discuss and analyze the identity of the Baltic States as a region at a boundary between several superior units,
- characterize the identity of individual Baltic States and the Baltic region as a whole,
- analyze and explain the internal regional differentiation of the Baltic States as a prerequisite for the formation of identities of regions within those States,
- assess the current and possible future development of identity of the Baltic States and their internal regional differentiation.

The listed objectives imply a number of research questions. These are essential:

- Are the Baltic States an independent region with a clear territorial, symbolic and institutional dimension, or is it a space between two or more spheres of interest? How is the identity of the Baltic States formed within scale-superior units and what, on the contrary, weakens this identity? Are these territorial identities continual over time?
- Is there a single Baltic identity, or is it in the case of Lithuania, Latvia and Estonia a group of states showing some similar features, but basically without a common identity? If there exists a common Baltic identity, what strengthens and what weakens it? What is the identity of individual Baltic countries? Is it a time-continual identity, or is it possible to identify the phases of reproduction, extinction and recovery of this identity?
- How strong is the regional differentiation of individual Baltic States and its development over time? Based on what are the specificities of the regions within the Baltic States, representing the preconditions for the formation of identity of these regions? By which factors is the regional differentiation of the Baltic States formed and what prerequisites for the formation of identity of regions within the Baltic States does it generate?

With reference to these objectives it is possible to formulate the main hypotheses:

1. The identity of the Baltic region as a whole and each of the Baltic States is in many respects unclear, blurred, discontinuous or incomplete. The identity of the Baltic States is formed over time from internally not a very coherent area between the two spheres (European and Russian) to a distinctive region with a clear regional identity, part of which are also strong links to the neighbouring states and regional groupings.
2. The individual regions, which the Baltic States can be assigned to, are relatively strongly formed. The identity of the Baltic States within each of these regions, on the contrary, is constituted only partly, having went in the history through the phases of formation, extinction and restoration.
3. External subjective identity of the Baltic region and also external factors and threats strengthen cooperation and common identity of the Baltic States. On the contrary, internal factors including internal subjective identity of the Baltic States support the individualization of the them. The Baltic States in the recent decades and centuries have been in the process of dynamic transformation, i.e. the formation, restoration and extinction of their identity. A common Baltic identity is forming the most in the case of Latvia, while the Estonian identity is oriented more towards the north of Europe and the Lithuanian identity towards the space of the Central Europe.
4. The Baltic States show a considerable internal regional differentiation and polarity. The identity of each region has long been formed differently in politically and socio-culturally diverse environments. In the times of independence in the interwar period and after 1991 therefore the Baltic States were characterized by a strong (intra-)regional differentiation. On the contrary, in the Soviet period, political actions led to a strong levelling of the regional differences. The increase in the regional differentiation after 1991 was particularly characteristic of the first years after the restoration of independence, there is a gradual stabilization of the regional differentiation and restoration of the traditional identity of individual regions, resulting from their socio-cultural specificities formed in the long run.

Given the focus of the thesis, especially the qualitative and interpretive methods were chosen for its elaboration. Due to the necessity of mutual comparing of large amounts of data and information, an important method is retrieval of information from special literature. The findings were complemented by the method of active observation. Illustrative photographs obtained during stays in the Baltic States are also used in the thesis. Some information is documented in the thesis also by statistical data, processed using the quantitative methods. Statistical methods were applied particularly to evaluate specific aspects of territorial identity of the Baltic States, to analyze external contacts and links of the Baltic States and to analyze in detail internal regional differentiation of individual Baltic States.

3 Regional identity and regional differentiation – general discussion of approaches

Growing interpenetration of social and regional geography with other social sciences and constitution of new scientific disciplines standing on the border of „traditional“ disciplines leads to blending of different theoretical and methodological approaches. Geographical research is penetrated by theoretical approaches and concepts from other disciplines. One such approach is the concept of regional identity based on the concept of social identity.

3.1 Social identity

Construction of the social identity stems from the theory of structuring by A. Giddens (1984, 2000), which is based on a relationship between an individual (*actor*) and the society (*structure*), which forms the social environment. An individual is intentionally considered an *actor*, because, on the one hand, he is

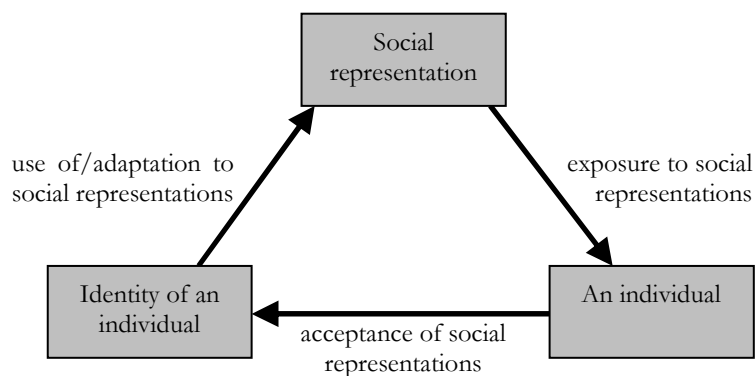
influenced by the environment (*structure*), but, on the other hand, he acts autonomously to a great extent and actively participates on the formation of the environment.

The original definition of social identity after Tajfel (1978 and 1981, quoted in Breakwell 1993) considered social identity a concept of an individual, which is derived from his/her position in the group and represents virtually only a special case of formation of social identity, through an individual's position in the group. G. M. Breakwell (1993) therefore elaborated a complex identity process model combining the theories of social identity with the theory of social representations. The main subject of this model is not only the identity itself, but especially the process of its formation. The formation of an individual's identity gradually leads to (Breakwell 1993; see the Figure):

- an individual's exposure to specific social representations of the social identity,
- the acceptance or rejection of social representations of the social identity,
- the use of social representations in an individual's acting.

The process of exposure to social representation of the given identity, its acceptance and use should be understood as continuous, cyclical or episodic.

The process of exposure to identity through social representations and their acceptance and use by individuals

Source: prepared by author after Breakwell (1993)

3.2 Place, region and the institutionalization of the region

Interest in the identity of population of various regions as well as the identity of the regions themselves shown by geography is related to the so-called cultural turn in geography (Blotevogel 2003). One of the major „branches“ of cultural turn is interest in research and evaluation of regional identity, including the elaboration of relevant theoretical concepts and models. While the theoretical concepts deal with the *regional* identity as a general theory, in the case of its application in a particular territory it is more accurate to use the term *territorial* identity.

In the concept of regional identity the space is a social category (Paasi 1986, Lehti 1998, Chromý 2003). The *region* in the concept of regional identity is understood as a collective space (*structure*), which is formed by „a number of different, interconnected interactive elements, including the fact (and this is important) that there are people living in the region and there is thus an interrelationship between the region/place and its inhabitants“ (Chromý 2003, 164). Also a *place* in the concept of regional identity is an abstract term which represents „the place of man in space“, i.e. the spatial expression of intellectual and physical activities of an individual.

The region as a dynamic entity reflects the specific situation related to the cultural and historical phase of its development. Paasi (1984 and 2003) and then also Raagmaa (2000, 2002) and Chromý (2003) distinguish several development stages of formation (institutionalization) of regions (see Table).

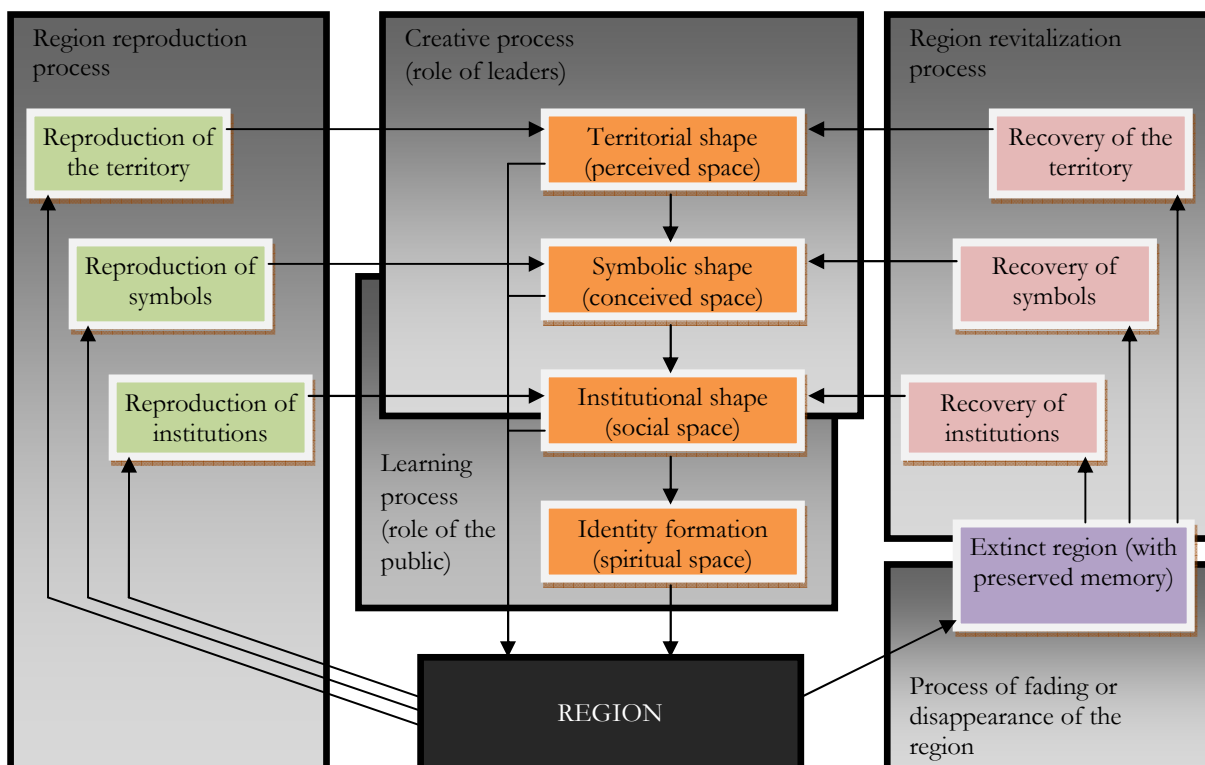
Region formation (institutionalization) stages

Stage	Definition	Examples	Meaning
Territorial dimension	Territorial border defining the region as a spatial unit	Administrative, cultural or mental boundaries	Physical and mental definition of the region
Symbolic dimension	Regional symbolics and attributes	Language, building, habits, individualities, region name	Differentiation from other regions
Institutional dimension	Establishment of formal and informal institutions	Authorities, associations, companies, way of life	Reproduction and maintaining the region character
Identity formation	Region establishment in the regional system and regional consciousness	Formal recognition and informal respecting of the region	Population awareness of the existence, the past and the future of the region

Source: prepared by author after Paasi (1986, 2003) and Chromý (2003)

Based on Paasi's institutionalization of regions, during which the regional identity is formed, G. Raagmaa elaborated (2002) a complex model of the region formation (see the Figure). This model works not only with the process of formation of the region, but also with its reproduction and fading or extinction.

Region formation (institutionalization) process

Source: prepared by author after Raagmaa (2002)

The abstract concept of a region indicates that each region has qualities that may by different individuals be perceived in different ways. The interaction of these qualities leads according to Ipsen (1997) to the so-called spatial image (*Raumbild*) of the region. Spatial image of the region is a result of interaction of these qualities (Ipsen 1997):

- region outline,
- region complexity,
- region coherence.

An outline of the region represents its differentiation from other regions and determines whether the region has the features (language, landscape character, way of life, etc.) that define its main „characteristics“. The complexity is given by a number of diverse locations and environments within the region. The coherence is given by the intensity of common interests and common understanding among subjects within the region and shows whether the region is a coherent „social unit“.

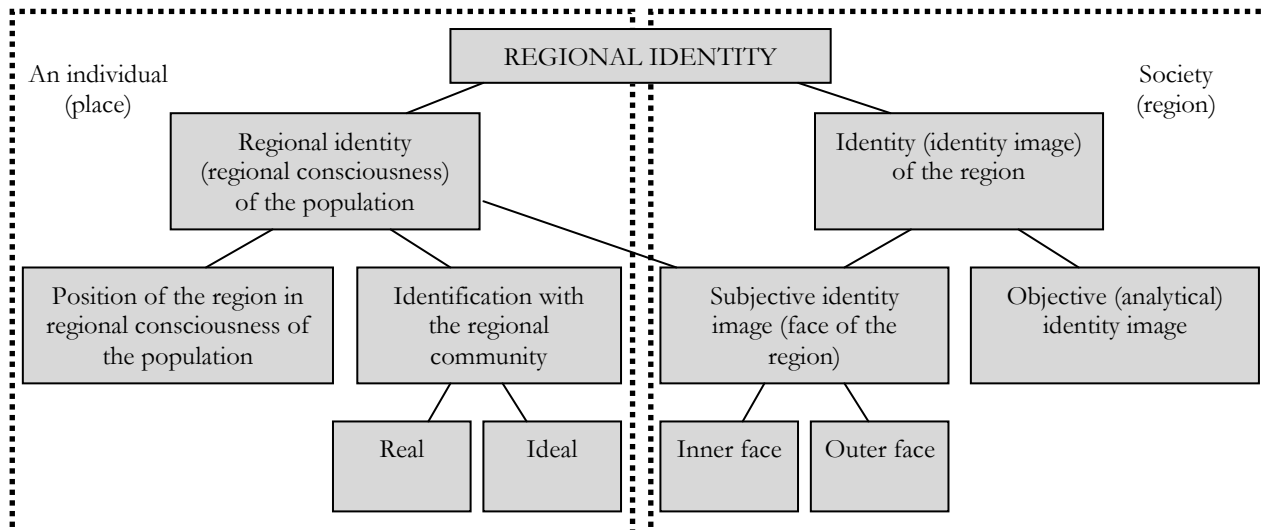
3.3 Concept of regional identity

Regional identity includes several sub-concepts elaborated by various authors. Especially important is to distinguish the following two concepts (Paasi 1986 and 2003, Raagmaa 2002, Ipsen 1997, Chromý 2003):

- regional identity or regional consciousness of the population,
- identity or identity image of the region.

Regional identity or regional consciousness of the population means their identification with the regional community and with the region position in regional awareness of the population. The regional identity of the population can be divided into real and ideal (Paasi 2003, Chromý 2003). The identity or identity image of the region is a summary of attributes related to the given region, which represents the most comprehensive identity characteristics of the region. Bearers of subjective identity are individuals living in the region (the inner face of the region), but also outside the region (the outer face of the region). Objective identity image, in contrast, represents an analytical classification based on evaluation of the physical and social environments of the region. The presented dimensions of regional identity, discussed by Paasi (1986 and 2003), Chromý (2003) and Štětinová (2003), are schematically summarized in the Figure.

Dimensions of regional identity

Source: prepared by author after Paasi (1986), Štětinová (2003) and Chromý (2003)

3.4 Application of the concept of regional identity

Regional identity represents a powerful tool for the mobilization of internal resources of the region. This mobilization of resources can be seen at least in two ways:

- mobilization of socio-economic potential as a tool for socio-economic development of the region,
- mobilization of internal resources as a tool of political strategy.

Mobilization of internal resources of the region includes financial, material and (above all) human resources. Regions with a strong identity have better conditions for the socio-economic development in a broad sense. Conversely, regions with impaired or unclear identity may achieve the development through external impulses, but later they may face severe problems due to the high proportion of people without links to the territory, the absence of local community and weak local involvement (Raagmaa 2002).

Regional identity can also be a tool of political strategy. It is very strongly manifested primarily at the level of ethnic regions or states, whose modernization supports reducing disparities between ethnic groups, which thus get into a competitive position when using the same resources (Dostál 1999). In the coexistence of two or more ethnic groups, two concepts are confronted. The *dualistic approach* is based on Herderian concept of a nation as a closed community, linked by a common language and culture, which distinguishes the nation from all other „competing“ cultures (Šatava 2005 and 2009). The *liberal approach* lays emphasis on cooperative coexistence and status of nations that are understood as part of the common wealth of society (Šatava 2005 and 2009). Dostál (1999, 47–51) deals with three models of the relationship between *modernization* and *ethno-political mobilization* of the state. *Assimilation model* assumes that the importance of ethnic identity decreases with spreading modernization across ethnically heterogeneous population through the free market (Deutsch 1966) or central control (see e.g. Fuchs and Demko 1978, Vojtěch 2010). *Colonization model* works with the centre–periphery polarity based on ethnic principle, with the centre inhabited by the dominant ethnic group and the periphery by other ethnic groups. Ethno-political mobilization is characterized more comprehensively by the *interethnic competition model*, which is also based on the cohesion of ethnic groups in a subordinate position, but compared to the colonization model, modernization spreads from the most advanced regions inhabited by these ethnic groups.

4 The Baltic States as a boundary between two spheres of interest

Some geopolitical, cultural and historical concepts see the Baltic States as a boundary between two spheres of influence. These spheres of influence are Europe and Russian-Soviet colonial empire (in different concepts also eastern Europe and Russia, northern Eurasia, the orthodox world, etc.; Baar 1992). Both geopolitical and cultural spheres (European, represented mainly by Germany, and Russian) perceived the Baltic States as their periphery „exposed“ to influences of the neighbouring sphere. Taagepera (2011, 128–133) states that the alternation of dominance over the Baltic States was so frequent that, paradoxically, it enabled the Baltic nations to survive. While small nations in the western coastal periphery of Europe and in the eastern inland periphery to the east were mostly assimilated in recent centuries, the nations at the boundary between the Russian and the European spheres (including Finns, Estonians, Latvians, Lithuanians) managed to maintain their position.

After the World War I, the concept of the „sanitary cordon“ in which a wave of new or old-new, mostly small states arising just in the zone between Europe and the newly founded Soviet Union had as one of the aims to prevent spreading of the „disease of communism“ to Europe (O’Loughlin 2001, Švec, Macura and Štoll 1996, 197–209; Zájedová 2006, 28), was applied to this region. The concept of the sanitary cordon in general is based on the theory of *Heartland*, developed by H. J. Mackinder (1904), and whose essence is control of the mainland world with the largest compact unit, the so-called *Heartland* (approximately present-day Russia).

Rokkan’s conceptual map of Europe (Rokkan 1999, quoted in Hloušek 2004) divides Europe from the south to the north to the Catholic, religion-mixed and Protestant territory (partly following the previous division of Europe by the magnitude of influence of the Roman Empire), and from the west to the east to the coastal peripheries, coastal empires, Europe of city states, continental empires and continental peripheries. Rokkan’s division of Europe was modified by Madeley (2003), who divided Europe into three blocks (Lutheran northern Europe, Catholic southern Europe and orthodox eastern Europe).

Both Madeley's and Rokkan's division of Europe consistently classify the Baltic States at a boundary between Europe and Russia, or at a boundary between western, northern and eastern Europe.

5 The Baltic States within northern Europe and the Baltic Sea region

Swedish geographer S. De Geer (1928) defined on the basis of multicriterial analysis northern Europe as a wider area than corresponding to inveterate concept. His concept of Baltoscandia includes both Nordic and Baltic States. This concept was further developed by Kant (1934) and Pakštas (1994). Apparently the closest to Baltoscandia is Estonia, mainly due to frequent present and past cultural and economic links to Finland, partly also Sweden. Also Latvia shows a number of elements of Baltoscandic identity (including the dominance of the Protestant direction of Christianity). Lithuania is the only state within Baltoscandia, where Catholic Church is dominant, and has never been under the dominance of Nordic powers. In fact, relations between the Nordic and Baltic countries are intense and have a tradition, but these relations are mainly bilateral and greatly unbalanced. The Nordic countries maintain their own very strong identity and intensity of inter-linkages among them is incomparably stronger than their links to the Baltic States.

The geographic concept related to Baltoscandia is integration of the Baltic Sea region. An important moment in the development of cooperation in the area around the Baltic Sea was the period of expansion of the Hanseatic League. Since the beginning of the 20th century the ideas of unification of the area around the Baltic Sea had been restoring, however, only partially they were managed to be brought into the real policy in the interwar period. After the end of the Cold War, the initiative of the Baltic States, whose interest in strengthening cooperation and identity in the area around the Baltic Sea is very strong, gave rise to the concept of European macroregions within the EU (Stocchiero 2010). For the Baltic Sea macroregion the first macroregional strategy of the EU was developed. The Baltic States as a whole, both subjectively and objectively identify themselves most right with the Baltic Sea region, to which, unlike the regions of northern, central or eastern Europe, they are integrated at the same level.

6 The Baltic States within eastern Europe

The identity of eastern Europe as well as of the Baltic States within it is clearly territorially identifiable. The concept of the Baltic States as one region was developed in Russia in the 19th century, when first more significant contacts of all three Baltic nations occurred under a common national consciousness and later establishment of independent states. The formation of the Baltic territorial identity within eastern Europe in the 19th century and during the Soviet period in the 20th century was very dynamic and left distinct traces in the territorial identity of Lithuania, Latvia and Estonia. Eastern European identity in the Baltic States formed primarily as a result of ambitions and territorial expansion of Russian-Soviet colonial empire. Because the periods of the Russian and Soviet rule over the Baltic States date back to recent history (19th century and the second half of the 20th century) and as during both of these periods the Baltic States were exposed to strong russianization pressures, the degree of acceptance of partial Russian elements in the territorial identity of the Baltic States is quite high, despite previous many hundred years' influence of European elements and institutions. The practical application of russianization of the Baltic States in tsarist and Soviet periods highly differed. The tool of russianization within the Russian empire was mainly Orthodox Church, in the Soviet period then especially the socialist industrialization and centrally controlled immigration of Russian speaking population. Russianization in the 19th century was the strongest in Lithuania, while during the Soviet period russianization was more strongly applied in Estonia and particularly in Latvia. Strongly shaped territorial identity of Lithuania and partly of Estonia showed a higher resistance to russianization influences, compared to the Latvian territorial identity.

7 The Baltic States within central Europe

The position of the Baltic States within central Europe can according to various authors (Čede and Fleck 1996), Daniel and Durkošová 2012, Hnízdo 2002, Nekrasas 1998, Norkus 2007, Schultz 1997) be evaluated in the context of:

- German idea of Mitteleuropa,
- Polish and Austrian concept of „bridge“ and „Zwischeneuropa“,
- influence of the Herrnhut movement,
- central-eastern Europe as the „European West“ under a temporary influence of the „European East“.

German and Polish concepts „divide“ the Baltic States in rather sharp boundaries into two groups of territories, in each of which a dominant influence of one of these two states was applied. This influence often largely differs based on impacts on ethnicity and religiosity and thus also the culture of the territory concerned. Central Europe acted on the territorial identity of the Baltic States as a markedly differentiating feature. Typical of mutual influencing of the territorial identity of the Baltic States and the remaining parts of central Europe is a distinctive dominance of influence and inspiration going from the „core areas“ of central Europe to the Baltic States. The concept of central-eastern Europe reflects the situation to the east of the „iron curtain“ after its fall and is thus a short-term concept.

8 Identity of the Baltic States

For the Baltic States themselves, some authors (Hackmann and Lehti 2008, Hackmann and Schweitzer 2002, Zernack 2002) use the term „northeastern Europe“. The core of this regional concept are Estonia, Latvia and partly also Lithuania. The main common identity element of this region are historical parallels that various authors seek not only in modern history, but also in Middle- and New Age history. According to Zernack (2002), the identity of northeastern Europe in this historicizing concept from the early 19th century and especially in the 20th century rather fades. In contrast, Hackmann and Schweitzer (2002) point out that the reproduction of this region continues, but mainly due to the onset of endogenous factors.

The formation of the identity of the Baltic States or nations proceeded throughout history within quite well-definable cycles:

- pre-Christian period, when identity was shaped on the basis of pagan cults but it was not supported by political integration,
- period of the national consciousness in the 19th century, topped by the political institutionalization of the Baltic States in 1918 and the period of their independence until 1940,
- period of restored independence after 1991, when identity is strongly shaped on the principle of political allegiance to Europe and shift from Russia (the Soviet Union).

The territorial identity of the Baltic States was formed under the strong influence of the surrounding regions and spheres of interest. Nevertheless, it is possible to identify several important symbolic elements and institutions, which can be attributed to „purely Baltic“ origin, for example:

- local languages and ethnic groups,
- symbols of resistance against the political control of the Baltic region,
- folk culture, especially folk songs and choral singing,
- pre-Christian and Christian traditions,
- specificities of the local landscape of natural and anthropogenic origin,

- the existence of common organizations (institutional cooperation).

The elements that reproduce a single territorial identity of the Baltic States include especially factors based on common values, interests and threats. Characteristic is the prevailing external conditionality of factors integrating the Baltic States. In contrast, internal factors and internal identity rather strengthen disintegration, i.e. individualization of the Baltic countries.

9 Regional differentiation as a consequence of and a prerequisite for the formation of identities of regions within the Baltic States

The territorial identity of the southern parts of the Baltic States until the interwar period bore distinct traces of the former Polish-Lithuanian state in the form of strong affinity between Lithuania and Latgale region (Catholicism, a low level of modernization of society). These regions also, along with other areas close to the eastern border of the Baltic States showed a number of elements associated with russification during the 18th and 19th centuries (Orthodoxy, Russian minority, even a lower level of modernization of society). Most of the territory of the former Estonian, Livonian and Curonian provinces, on the contrary, was by its identity largely linked with the former German-Baltic culture (Lutheranism, a higher degree of modernization, industrialization, etc.) and even with the action of the Herrnhut movement (higher literacy of the population on the territory of the former Livonian province). Only in some rural regions (mainly inner peripheries) the territorial identity at that time could be described as clearly Lithuanian, Latvian or Estonian (a high share of titular ethnic groups usually linked with medium levels of modernization, industrialization, literacy of the population within the Baltic States).

Also the Soviet occupation was strongly reflected in the territorial identity of the regions in Lithuania, Latvia and Estonia. Of a weak effect it was only on the identity of the peripheral regions (mainly inner and coastal peripheries), which also were not affected by industrialization associated with immigration of Russian speaking minorities. Most of such regions are in rural areas of Lithuania, however, they also include rural parts of Latvian Kurzeme and Vidzeme, central Estonia or West Estonian islands. In the largest centres and in the first phase of the Soviet occupation also in eastern parts of the Baltic States, on the contrary, in the context of industrialization and immigration of Russian speaking minorities strong russification trends were manifested. These trends affected, for the same reasons, also some of until that time rural regions, in which industrial plants or power plants were located.

The current territorial identity of part of the regions in the Baltic countries is characterized by a gradual return to its pre-Soviet form, associated with a decline in share of Russian speaking minorities, their starting integration into society or the development of new economic sectors not linked with the Soviet period. Part of the regions, however, is heavily affected by the Sovietization and their development indicates a reproduction of post-Soviet identity rather than its weakening. Such regions include, in particular, the areas around the industrial centres in the east of Latvia and Estonia (Daugavpils, Narva, Kohtla-Järve) and some smaller centres in all three Baltic States. In these localities and regions, production developed in the Soviet period maintains its importance, the share of Russian speaking minorities does not decrease or even increases, and rather than their integration there occurs a segregation and formation of specific „Russian speaking metropolitan areas“.

10 Conclusion

The identity of the Baltic States is shaped under the influence of very diverse factors, whose importance alternates over time especially in the context of political changes, changes in borders and power interests. This is also associated with substantial time discontinuity in the formation of territorial identity of the Baltic States. Internal coherence of the territory of the Baltic States several times

throughout history developed towards integration, but often also disintegrated. The development of institutionalization of this region in this context, therefore, can be described rather as cyclical.

The territorial identity of the Baltic States has proven to be highly influenced by very diverse regions with differing, mutually „incompatible“ identity (northern, central and eastern Europe and within them also a few sub-regional concepts). Almost all of the investigated regional concepts managed to demonstrate their final state of formation and internal coherence, which, however, for the Baltic States holds true only partially and for each of the Baltic States to a different extent. For example, the integration within the framework of northern Europe is for the Baltic States only partial (Estonia) or almost none (Lithuania). In contrast, the region of central Europe demonstrated its stronger links with Lithuania, which, however, is not applicable to Latvia and mainly Estonia. The formation of the Baltic States within internally very coherent eastern Europe is conditioned virtually only by power ambitions of Russia as the main bearer of eastern European identity.

The Baltic States in recent decades and centuries are in the process of dynamic changes (the formation, restoration and extinction) of their identity. In the thesis there were identified a large number of external factors that support the internal coherence of the Baltic States, as well as internal factors supporting their disintegration. On the other hand, there were also found numerous external factors disintegrating the Baltic States/region, especially in relation to links of the Baltic States to the superior regions. Common territorial identity of the Baltic States is formed most in Latvia, while Estonian territorial identity is oriented more to the north of Europe and Lithuanian identity to the area of central Europe.

The identity of the individual regions within the Baltic States has long been shaped differently in politically and socio-culturally diverse environments and their identity is therefore often very specific and different even within one state. This is most strongly evident for Latgale region in Latvia, which was gradually formed, inter alia, within the Livonian Confederation and under the rule of Sweden, the Polish-Lithuanian state, the Russian empire, the Soviet Union and independent Latvia. Variegated mosaic of cultural, religious and political influences have made Latgale a „cultural roof of Europe“, on which Catholic, Protestant and Orthodox Europe are blended. In Estonia, an example of regions with a very specific identity are island areas (the preserved memory of the former Swedish colonization and, conversely, a very weak influence of Sovietization), Peipus Lake coastal areas (the influence of the Orthodox culture and the culture of Old Believers) or Setu cultural region, in Lithuania then areas at the eastern border of the country influenced by the Polish culture and the presence of other ethnic minorities, or the area of Lithuania Minor historically formed within East Prussia.

Literatura / Bibliography

- AASLAND, A. (2002): Citizenship Status and Social Exclusion in Estonia and Latvia. *Journal of Baltic Studies* 33, č. 1, s. 57–77.
- ABRAMOV, V., BOROVSKAJA, N., MARTYŇUK, V., JAFASOV, A. (2002): Kaliningradská oblast' na ruběže věkov. In: Furman, D. E., Zadorožňuk, E. G. (eds.): *Strany Baltii i Rossija: obščestva i gosudarstva*. Moskva, Izdatěľstvo Referendum, s. 504–552.
- ABYZOV, J. (2002): Pribaltika – glazami Rossijanina. In: Furman, D. E., Zadorožňuk, E. G. (eds.): *Strany Baltii i Rossija: obščestva i gosudarstva*. Moskva, Izdatěľstvo Referendum, s. 419–438.
- ADAMS, N., EZMALE, S., PAALZOW, A. (2006): Towards Balanced Development in Latvia: The Experience of the Latgale Region. In: Adams, N., Alden, J., Harris, N., *Regional Development and Spatial Planning in an Enlarged European Union*. Aldershot/Burlington, Ashgate Publishing Limited, s. 199–220.
- AIDIS, R., MICKIEWICZ, T. M., SAUKA, A. (2011): Small- and Medium-Sized Businessess' Growth Expectations and Financial Performance in Latvia: Does Ethnicity Matter? *Journal of Baltic Studies* 42, č. 3, s. 359–378.
- ANDĚL, J., BIČÍK, I., HAVLÍČEK, T. a kol. (2010): *Makroregiony světa. Regionální geografie pro gymnázia*. Praha, Nakladatelství České geografické společnosti.
- Anonymní zdroj (1814): Wo ist die natürliche und sichere Grenz-Linie für die mit Frankreich benachbarten Staaten? Germanien.
- Anonymní zdroj (1860): Die natürliche Grenze. Ein Gedanke für Deutschland. Philadelphia, Leipzig.
- ARNDT, E. M. (1803): *Germanien und Europa*. Altona.
- BAAR, V. (1992): Politickogeografický vývoj rusko-sovětské koloniální říše. Ostrava, Item.
- BAAR, V. (2005): Decentralizační a dezintegrační procesy v Ruské federaci v 90. letech minulého století. Ostrava, Ostravská univerzita.
- BACHTLER, J., DOWNES, R. (2000): The Spatial Coverage of Regional Policy in Central and Eastern Europe. *European Urban and Regional Studies* 7, č. 2, s. 159–174.
- Baltic States: Part III. Estonia (2006). InContext 7, č. 12, Indiana Business Research Center at IU's Kelley School of Business. <www.incontext.indiana.edu>
- BAUBINAS, R., BURNEIKA, D. (2001): Social Consequences of Closing the Ignalina NPP. *Geografija* 31, č. 1, s. 69–75.
- BAUBINAS, R., BURNEIKA, D., DAUGIRDAS, V. (2002): The Socio-economic Monitoring of the Ignalina Nuclear Power Plant Region. Methodology, Programme, Implementation. *Geografija* 38, č. 2, s. 48–54.
- BAULS, A., KRISJĀNE, Z. (2002): Migrācijas procesi Latvijā un to reģionālās atšķirības [Migrační procesy v Lotyšsku a jejich regionální rozdíly.] *Ģeogrāfiski raksti* 10, s. 55–63.
- BEISSINGER, M. (2002): Ob'jasněnija baltijskoj iskučitel'nosti: ideologija restavracionizma i granicy političeskogo voobraženija. In: Furman, D. E., Zadorožňuk, E. G. (eds.): *Strany Baltii i Rossija: obščestva i gosudarstva*. Moskva, Izdatěľstvo Referendum, s. 294–313.
- BERESNEVIČIŪTĒ-NOSÁLOVÁ, H. (2006): *Stručná historie států – Litva*. Praha, Nakladatelství Libri.
- BERG, E. (1997): Cultural Perspectives on the Lake Peipsi Region. *Journal of Baltic Studies* 28, č. 4, s. 369–381.
- BERG, E. (2007): Where East Meets the West? Baltic States in Search of New Identity. In: Hayashi, T. et al., *Regions in Central and Eastern Europe: Past and Present (Slavic Eurasian Studies No. 15)*. Sapporo, Slavic Research Center, s. 49–67.
- BERG, E., FILTENBORG, M. S. (2002): Introduction: Territoriality, Multilevel Governance and Cross-border Networks in the Baltic Sea Region. *Journal of Baltic Studies* 33, č. 2, s. 129–136.
- BERG, E., ORAS, S. (2000): Writing Post-Soviet Estonia onto the World Map. *Political Geography* 19, s. 601–625.
- BĒRZIŅŠ, M., KRISJĀNE, Z. (2008): Amenity Migration in Postsocialist Metropolis: The Case of Riga Agglomeration. *Proceedings of the Latvian Academy of Science - section B*, Vol. 62, č. 1/2, s. 71–77.
- BIČÍK, I. (1997): Světové makroregiony. *Geografické rozhledy* 6, č. 3, s. 140 – 141.
- BLAŽEK, J. (1996): Meziregionální rozdíly v České republice v transformačním období. *Geografie – Sborník České geografické společnosti* 101, č. 4, s. 265–277.
- BLAŽEK, J., CSANK, P. (2005): The West-East Gradient and Regional Development: The Case of the Czech Republic. *Acta Universitatis Carolinae - Geographica* 2005, č. 1–2, s. 89–108.
- BLAŽEK, J., CSANK, P. (2007): Nová fáze regionálního rozvoje v ČR? *Sociologický časopis* 43, č. 5, s. 945–965.
- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): *Teorie regionálního rozvoje - nástin, kritika, klasifikace*. Praha, Univerzita Karlova v Praze - Nakladatelství Karolinum.
- BLOTEVOGEL, H. H. (2003): Neue Kulturgeographie - Entwicklung, Dimensionen, Potenziale und Risiken einer kulturalistischen Humangeographie. *Berichte zur deutschen Landeskunde* 77, č. 1, s. 7-34.
- BÖHM, A. (1927): O Lotyšsku. Praha, Československo-lotyšská společnost.
- BONDAR, N. S. (1984): *Regional'nyje social'nyje različija*. Rostov n. D., Rostovskij universitět.
- BOTTERO, W., PRANDY, K. (2003): Social Interaction Distance and Stratification. *British Journal of Sociology* 24, č. 2, s. 177–197.

- BOUDEVILLE, J. (1966): Problems of Regional Economic Planning. Edinburgh, Edinburgh University Press.
- BREAKWELL, G. M. (1993): Social Representations and Social Identity. Papers on Social Representations 2, č. 3, s. 1-21.
- BRÜGGEMANN, K. (2002): Ot soslovnogo občestva k nacional'noj nězavisimosti (1820-1920). In: Furman, D. E., Zadorožnik, E. G. (eds.): Strany Baltii i Rossija: občestva i gosudarstva. Moskva, Izdatel'stvo Referendum, s. 114-168.
- BURNEIKA, D. (2004): Regioniniai bendrosios ūkio būklės skirtumai ir jų kaita Lietuvoje [Regionální rozdíly v litevské ekonomice a jejich dynamika]. Geografija 40, č. 1, s. 43-47.
- BURNEIKA, D. (2007): Economic Aspects of Regional Disparities in Lithuania. Geografiski raksti 13, s. 56-66.
- Cass, F. (2007): Attracting FDI to Transition Countries: the Use of Incentives and Promotion Agencies. Transnational Corporations 16, č. 2, s. 77-122.
- CASTELLS, M. (1997): The Power of Identity. In: The Informational Age: Economy, Society and Culture, II. Oxford, Blackwell.
- CASTELLS, M. (1983): The City and the Grassroots. London, Edward Arnold.
- CEPULKAUSKAITĖ, I. (1999): Majority-minority: Ethnic Relations in the Contemporary States. <www.sociumas.lt/Eng/Nr3/mazumos.asp>
- COLE, J. P. (1996): Geography of the World's Major Regions. London/New York, Routledge.
- ČEDE, P., FLECK, D. (1996): Der Mitteleuropabegriff. Entwicklung und Wandel unter dem Einfluss zeitspezifischer Geisteshaltungen. Arbeiten aus dem Institut für Geographie der Karl-Franzens-Universität Graz 34, s. 15-26.
- DANČÁK, B., POSPÍŠIL, I., RAKOVSKÝ, A. (1999): Pobaltí v transformaci. Brno, Masarykova univerzita.
- DANIEL, H. A. (1863): Deutschland nach seinen physischen und politischen Verhältnissen. Handbuch der Geographie, Teil 3. Stuttgart.
- DANIEL, J., DURKOŠOVÁ, P. (2012): Geopolitické vize střední Evropy – proměny chápání pojmu “střední Evropa“ a jejich důsledky. Global Politics – časopis pro politiku a mezinárodní vztahy. <www.globalpolitics.cz/clanky/geopolitické-vize-stredni-evropy-promeny-chapani-pojmu-%E2%80%9Cstredni-evropa%E2%80%9C-a-jejich-dusledky>
- DE BLIJ, H. J., MULLER, P. O. (2002): Geography. Realms, Regions and Concepts. New York, J. Wiley & Sons.
- DE GEER, S. (1928): Das geologische Fennoskandia und das geographische Baltoskandia. Geografiska Annaler 1928, č. 1-2, s. 119-139.
- DEICHMANN, J. I. (2001): Distribution of Foreign Direct Investment among Transition Economies in Central and Eastern Europe. Post-Soviet Geography and Economics 42, č. 2, s. 142-152.
- DEJMEK, J. (2010): Stručná historie států - Lotyšsko. Praha, Nakladatelství Libri.
- DEUTSCH, K. (1966): Nationalism and Social Communication. Cambridge, MIT Press.
- DOSTÁL, P. (1996): Post-Communist Transformation, Regional Development and Ethnonational Aspirations. Studies on Institutional and Geographical Differentiation. Amsterdam, University of Amsterdam.
- DOSTÁL, P. (1999): Ethnicity, Mobilization and Territory: an Overview of Recent Experiences. Acta Universitatis Carolinae 1999 Geographica, č. 1, s. 45-58.
- DOSTÁL, P. (2000): The European Spatial Development Perspective and the Accession Countries: Polycentric Guidelines versus Uneven Spatial Development. Informationen zur Raumentwicklung 2000, č. 3/4, s. 183-192.
- DOSTÁL, P. (2010): Risks of a Stalemate in the European Union: A Macrogeography of Public Opinion. Prague, Czech Geographic Society.
- DZURÁK, I. (2009): Ruské menšiny v Lotyšsku a Estonsku a pobaltsky nacionalizmus. [Diplomová práce.] Praha, Vysoká škola ekonomická v Praze.
- EGLĀJS, R. (2003): The Referendum and Ethnicity or Measuring Integration. <www.policy.lv>
- EGLI, H. R., MESSERLI, P. (2003): Zur geopolitischen und geoökologischen Interpretation der Alpen als Brücke, Grenze und Insel. In: Jeanneret, F., Wastl-Walter, D., Wiesmann, U., Schwyn, M. (eds.), Welt der Alpen – Gebirge der Welt. Ressourcen, Akteure, Perspektiven. Bern, Haupt Verlag, s. 267-280.
- EHALA, M., ZABRODSKAJA, A. (2011): Interethnic Discordance and Stability in Estonia. Journal of Baltic Studies 42, č. 2, s. 213-238.
- EHALA, M. (2009): The Bronze Soldier: Identity Threat and Maintenance in Estonia. Journal of Baltic Studies 40, č. 1, s. 139-158.
- EHIN, P., BERG, E. (2009): Incompatible Identities? Baltic-Russian Relations and the EU as an Arena for Identity Conflict. In: Berg, E., Ehin, P., Identity and Foreign Policy: Baltic-Russian Relations and European Integration. London, Ashgate, s. 1-14.
- ENTNER, H. (1936): Lotyšsko a jeho moře. Praha, Československo-lotyšská společnost.
- ERHART, A. (1984): Baltské jazyky. Praha, Státní pedagogické nakladatelství.
- EZERA, L. (1999): The Development of Ethnic Assimilation in Latvia in the 1990s. In: Population Development in Latvia on the Eve of 21st Century. Riga, University of Latvia, s. 83-96.
- FASSMANN, H., WARDENGA, U. (1999): Der Begriff Mitteleuropa in politisch-geographischer Sicht. Geographische Rundschau, 51, č. 1, s. 26-31.
- FELDMAN, G. (2000): Shifting the Perspective on Identity Discourse in Estonia. Journal of Baltic Studies 31, č. 4, s. 406-426.

- FINK, P. (1931): Za severním sluncem – dojmy a pozorování z toulek na Baltu. Brno, Družstvo moravského kola spisovatelů.
- Finno-Ugric Peoples (2005). Tallinn, Estonian Ministry of Foreign Affairs, Estonian Academy of Arts.
- FISHMAN, J. A. (1999): Sociolinguistics. In: Fishman, J. A. (ed.), *Handbook of Language and Ethnic Identity*. New York, Oxford University Press, s. 153–154.
- FONTAINE, A. (1983): *Histoire de la Guerre froide [Dějiny studené války]*. Paris, Le Seuil.
- FONTANA, D. (1997): *Psychologie ve školní praxi*. Praha, Portál.
- Foreign Investments in Latvia (2011). <www.balticexport.com>
- FORSBERG, T. (1996): Beyond Sovereignty, Within Territoriality. *Mapping the Space of Late-Modern (Geo)Politics. Cooperation and Conflict* 31, s. 355–386.
- From a Baltic Point of View (2009). Visby, Swedish International Development Cooperation Agency, Baltic Sea Unit.
- FUGLSANG, L., PEDERSEN, J. S. (1995): The Impact of Nine Social Groups on Socio-Economic Development in Eastern and Central Europe. *European Spatial Research and Policy* 2, č. 1, s. 63–77.
- FUCHS, R. J., DEMKO, G. J. (1979): Geographic Inequality under Socialism. *Annals of the Association of American Geographers* 69, č. 2, 304–318.
- FUKUYAMA, F. (2002): *Konec dějin a poslední člověk*. Praha, Rybka Publishers.
- FURMAN, D. (2002): Opyt baltijskich stran i jego značeniye d'ľa Rossii. In: Furman, D. E., Zadorožņuk, E. G. (eds.): *Strany Baltii i Rossija: obščestva i gosudarstva*. Moskva, Izdatěľstvo Referendum, s. 3–27.
- FÜRST, M. (1997): *Psychologie*. Olomouc, Votobia.
- GAIDIS, V. (2002): Otnošeniye baltijskich narodov k socialističeskomu prošlomu, pėrechodnomu nastojaščemu i kapitalističeskomu buduščemu. In: Furman, D. E., Zadorožņuk, E. G. (eds.): *Strany Baltii i Rossija: obščestva i gosudarstva*. Moskva, Izdatěľstvo Referendum, s. 392–406.
- GAŠKAITĖ-ŽEMAITIENĖ, N. (2001): The Partisan War in Lithuania from 1944 to 1953. In: Anušauskas, A. (ed.), *The Anti-Soviet Resistance in the Baltic States*. Vilnius, Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania, Akreta, s. 23–45.
- GAZEŁ, A. (1935): Local Trade of the Baltic Countries. *Baltic Countries* 1, č. 2, s. 206–209.
- GIDDENS, A. (1984): *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge, Polity Press.
- GIDDENS, A. (1994): *Beyond Left and Right. The Future of Radical Politics*. Cambridge, Polity Press.
- GIDDENS, A. (2000): *Sociologie*. Praha, Argo.
- GIMBUTAS, M. (1963): *The Balts*. London, Thames and Hudson.
- GOLUBEVA, M. (2010): Different History, Different Citizenship? Competing Narratives and Diverging Civil Enculturation in Majority and Minority Schools in Estonia and Latvia. *Journal of Baltic Studies* 41, č. 3, s. 315–329.
- GORZELAK, G. (1997): Regional Development and Planning in East Central Europe. In: *Regional Development and Employment Policy - Lessons from Central and Eastern Europe*. Budapest, ILODWT/CO, s. 62–76.
- GORZELAK, G. (2001): Regional Development in Central Europe and European Integration. *Informationen zur Raumentwicklung* 2001, č. 11/12, s. 743–749.
- GUSTAFSON, P. (2001): *Meaning of Place: Everyday Experience and Theoretical Conceptualizations*. Göteborg, Göteborg University, Department of Sociology.
- HACKMANN, J., LEHTI, M. (2008): Introduction: Contested and Shared Places of Memory. *History and Politics in North Eastern Europe. Journal of Baltic Studies* 39, č. 4, s. 377–379.
- HACKMANN, J., SCHWEITZER, R. (2002): Introduction: North Eastern Europe as a Historical Region. *Journal of Baltic Studies* 33, č. 4, s. 361–368.
- HALTENBERGER, M. (1925): Gehört das Baltikum zu Ost-, Nord- oder zu Mitteleuropa? Tartu/Dorpat, Publicationes Universitatis Dorpatensis Geographici I.
- HALTENBERGER, M. (1929): *Die baltischen Länder*. Leipzig, F. Deuticke.
- HAMPL, M. et al. (1996): *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. Praha: Charles University, Faculty of Science.
- HAMPL, M. (2000): Pohraniční regiony České republiky: současné tendence rozvojové diferenciace. *Geografie* 105, č. 3, s. 241–254.
- HAMPL, M. (2003): Diferenciace a zvraty regionálního vývoje Karlovarska: unikátní případ, nebo obecný vzor? *Geografie* 108, č. 3, s. 173–190.
- HAMPL, M. (2005). *Geografická organizace společnosti v České republice: Transformační procesy a jejich obecný kontext*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta.
- HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNEL, K. (1987): *Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR*. Praha, Univerzita Karlova.
- HASSINGER, H. (1917): Das geographische Wesen Mitteleuropas. *Mitteilungen der k. k. Geographischen Gesellschaft in Wien* 60, s. 437–493.
- HAUNER, M. (1994): Německo a střední Evropa. *Mezinárodní vztahy* 1994, č. 4, s. 34–40.
- HAUSHOFER, K. (1928): *Bausteine zur Geopolitik*. Berlin-Grunewald, Kurt Vowinckel.
- HÄUSZER, K., FREY, H. P. (1987): *Identität*. Stuttgart.

- HAVLÍČEK, T. (2003): Religiózní struktury a procesy v makroregionech světa. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.): *Geografie na cestách poznání*. Praha, UK v Praze, Přírodovědecká fakulta, s. 150–162.
- HAVLÍČEK, T. (2005): Alpy. Regionální rozvoj a integrace evropských velehor. *Geografické rozhledy* 14, č. 4, s. 88–89.
- HAVLÍČEK, T., BIČÍK, I. (2009): Geografie makroregionů. *Geografické rozhledy* 19, č. 3, s. 8–9.
- HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M. (2005): Vybrané teoreticko-metodologické aspekty a trendy geografického výzkumu periferních oblastí. In: Novotná, M. (ed.): *Problémy periferních oblastí*. Praha, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, s. 6–24.
- HECHTER, M. (1975): *Internal Colonialism. The Celtic Fringe in British National Development, 1536–1970*. Berkeley, University of California Press.
- HELMOLT, H. F. (1902): *History of the World. Volume VII*. London, Dodd Mead.
- HENKEL, R. (2009): Religions and Religious Institutions in the post-Yugoslav States between Secularization and Resurgence. *Acta Universitatis Carolinae 2009 Geographica*, č. 1–2, s. 49–61.
- HIRSCHMAN, A. O. (1958): *The Strategy of Economic Development*. New Haven, Yale University Press.
- HLOUŠEK, V. (2004): Centra a periferie v Evropě – přístup Steina Rokkana. *Středoevropské politické studie* 6, č. 1. <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=189>>
- HNÍZDO, B. (2002): střední Evropa v geopolitických proměnách kontinentu. In: Kabele, J., Mlčoch, L., Pscheidt, S., *Konsolidace vládnutí a podnikání v České republice a Evropské unii*. Praha, Matfyzpress, s. 326–339.
- HOBBSBORN, E. J. (1989): *Mitteleuropa, Politik und Kultur*. Wiener Tagebuch 11, s. 17–19.
- HUDEC, S. (2011): *Regionální identita a změna krajských hranic*. [Bakalářská práce.] Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav.
- HUNTINGTON, S. P. (1996): *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York, Simon & Schuster.
- HUNTINGTON, S. P. (2001): *Střet civilizací, boj kultur a proměna světového řádu*. Praha, Rybka Publishers.
- CHALOUPKA, A. (1937): *Země na severu*. Praha, Nakladatel Vladimír Žikeš.
- CHROMÝ, P. (2003): Formování regionální identity: nezbytná součást geografických výzkumů. In: Jančák, V., Chromý, P., Marada, M. (eds.): *Geografie na cestách poznání*. Praha, UK v Praze, Přírodovědecká fakulta, s. 163–178.
- CHROMÝ, P., SKÁLA, J. (2010): Kulturněgeografické aspekty rozvoje příhraničních periferií: analýza vybraných složek územní identity obyvatelstva Sušicka. *Geografie* 115, č. 2, s. 223–246.
- IPSEN, D. (1997): *Raubilder: Kultur und Ökonomie räumlicher Entwicklung*. Pfaffenweiler, Centaurus-Verlagsgesellschaft.
- JACKSON, R. H., HUDMAN, L. E. (1990): *World Regional Geography*. New York, John Wiley & Sons.
- JANČÁK, V. (2001): Příspěvek ke geografickému výzkumu periferních oblastí na mikroregionální úrovni. *Geografie* 106, č. 1, s. 26–35.
- JANČÁK, V., CHROMÝ, P., MARADA, M., HAVLÍČEK, T., VONDRÁČKOVÁ, P. (2010): Sociální kapitál jako faktor rozvoje periferních oblastí: analýza vybraných složek sociálního kapitálu v typově odlišných periferiích Česka. *Geografie* 115, č. 2, s. 207–222.
- JANOSCHKA, M. (2009): *Konstruktion europäischer Identitäten in räumlich-politischen Konflikten*. Stuttgart, Franz Steiner Verlag.
- JANUSSON, J. (1935): The Economic Structure of Estonia. *Baltic Countries* 1, č. 2, s. 191–197.
- JOHNSTON, H. (1992): Religion and Nationalist Subcultures in the Baltics. *Journal of Baltic Studies* 23, č. 2, s. 133–148.
- JOHNSTON, R. J., GREGORY, D., SMITH, D. M. (1994): *The Dictionary of Human Geography*. Oxford, Blackwell.
- JONES, E. (2005): The Benelux Countries: Identity and Self-Interest. In: Bulmer, S., Lequesne, C. (eds.): *Member States and the European Union*. Oxford, Oxford University Press.
- KAARIAINEN, K. (2002): Rjeligioznost' v stranach Baltiji. In: Furman, D. E., Zadorožňuk, E. G. (eds.): *Strany Baltii i Rossija: obščestva i gosudarstva*. Moskva, Izdatel'stvo Referendum, s. 407–418.
- KANT, E. (1934): Estlands Zugehörigkeit zu Baltoskandia. *Publicationes seminarii universitatis Tartuensis oeconomico-geographici* 9. Tartu, Akadeemiline Kooperatiiv.
- KANT, E. (1999): Linnad ja maastikud [Města a krajina]. Tartu, Ilmamaa. (Pozn.: Autorovy spisy uspořádané O. Kursem.)
- KEHRIS, I. B. (2002): Public Awareness and Promotion Campaign for Latvian Citizenship. Riga, Latvian Centre for Human Rights and Ethnic Studies. <www.policy.lv/index.php?id=102450&lang=en>
- KEN, O., RUPASOV, A. (2002): Moskva i strany Baltii: opyt vzaimootnošenij, 1917-1939. In: Furman, D. E., Zadorožňuk, E. G. (eds.): *Strany Baltii i Rossija: obščestva i gosudarstva*. Moskva, Izdatel'stvo Referendum, s. 225–256.
- KIRCH, A., KIRCH, M., TUISK, T. (1993): Russians in the Baltic States: To Be, or Not to Be? *Journal of Baltic Studies* 24, č. 2, s. 173–188.
- KIRCH, M., KIRCH, A. (1995): Ethnic Relations: Estonians and Non-Estonians. *Nationalities Papers* 23, č. 1, s. 43–59.
- KIRCHHOFF, A. (1894): Wie Nationen entstehen. *Zeitschrift für Schul-Geographie* 15, s. 4–13.
- KITMAN, J. (2011): President Ilves: the man who made Estonia. *The Guardian*, 3. 11. 2011. <<http://www.guardian.co.uk/world/2011/nov/03/president-ilves-made-estonia>>
- KLUMBYTĚ, N. (2010): Memory, Identity and Citizenship in Lithuania. *Journal of Baltic Studies* 41, č. 3, s. 295–313.

- KOLOSOVSKIY, N. N. (1961): The Territorial Production Combination (Complex) in Soviet Economic Geography. *Journal of Regional Science* 3, č. 1, s. 1–25.
- KORHONEN, I. (2001): Progress in the Economic Transition in the Baltic Countries. *Post-Soviet Geography and Economics* 42, č. 6, s. 440–463.
- KOROPECKYJ, I. S. (1972): Equalization of Regional Development in Socialist Countries: An Empirical Study. *Economic Development and Cultural Change* 21, č. 1, 68–86.
- KOROPECKYJ, I. S. (1975): National Income of the Soviet Union Republics in 1970: Revision and Some Applications. In: Fallenbuchl, Z. M. (ed.), *Economic Development in the Soviet Union and Eastern Europe*. New York, Praeger, s. 287–331.
- KORTS, K. (2009): Inter-Ethnic Attitudes and Contacts between Ethnic Groups in Estonia. *Journal of Baltic Studies* 40, č. 1, s. 121–137.
- KOVÁCS, P. (1998): *A Comparative Typology of Ethnic Relations in Central and Eastern Europe*. Budapest, CEU/OSI Publications Office.
- KRASTIS, E. (1930): *Lotyšsko*. Praha, Vesmír.
- KREJČÍ, J. (2002): *Postižitelné proudy dějin*. Praha, Sociologické nakladatelství.
- KREMENJUK, V. (1994): *Conflicts in and around Russia. Nation-building in Difficult Times*. London, Greenwood Press.
- KRIŠJĀNE, Z., BAULS, A., VILCIŅŠ, A. (2004): Changing Patterns of Population Mobility in Latvia. *Ģeogrāfiski raksti* 12, s. 65–73.
- KRUPAVIČIUS, A. (2002): Partii i partijnije sistēmy v gosudarstvach Baltii v period posle 1990 g. In: Furman, D. E., Zadorožnik, E. G. (eds.): *Strany Baltii i Rossija: obščestva i gosudarstva*. Moskva, Izdatěľstvo Referendum, s. 339–363.
- KRUUSVALL, J. (2002): *Integration Inhibiting Attitudes and Development Options for Ethnic Relations*. Tallinn, Estonian Migration Foundation.
- KRUUSVALL, J. (2005): Hinnangud lõimumise edukusele, tulevikuhod ja tõrjuva suhtumise ilmingud. Uurungud „Integratsiooni monitoring 2005“ aruanne. Tallinn, TLÜ Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut, s. 43–59.
- KUCHYŇKOVÁ, P. (2005a): *Evropská referenda – Estonsko*. In: Fiala, P., Pitrová, M., *Evropská referenda*. Brno, Centrum pro studium demokracie, s. 222–248.
- KUCHYŇKOVÁ, P. (2005b): *Evropská referenda – Litva*. In: Fiala, P., Pitrová, M., *Evropská referenda*. Brno, Centrum pro studium demokracie, s. 197–221.
- KUCHYŇKOVÁ, P. (2005c): *Evropská referenda – Lotyšsko*. In: Fiala, P., Pitrová, M., *Evropská referenda*. Brno, Centrum pro studium demokracie, s. 249–274.
- KUJATH H. J., ZILLMER, S. (2007): Challenges for Central and Eastern European Metropolitan Regions. In: *Structural Change in Europe 5 - Cities and Regions Facing Up to Change*. Bollshweill, Hagbarth Publications, s. 30–36.
- KUKK, K. (2000): *Estonia's Foreign Economic Relations in the 20th Century: Geographical Metamorphosis*. Tallinn, Estonia-Geographical Studies 8, Estonia Academy Publishers, s. 170–183.
- KULDOVÁ, S. (2005): Příspěvek ke kulturněgeografickému výzkumu: Možnosti hodnocení kulturních aspektů pomocí statistických metod. *Geografie* 110, č. 4, s. 300–314.
- KULU, H. (2003): Post-war Immigration to Estonia: A Comparative Perspective. In: Schönwalder, K., Ohliger, R., Triadafilopoulos, T., *European Encounters: Migrants, Migration, and European Societies since 1945*. Burlington/Hants, Ashgate Publishing Limited, s. 38–52.
- KULU, H., BILLARI, F. C. (2004): Multilevel Analysis of Internal Migration in a Transitional Country: The Case of Estonia. *Regional Studies* 38, č. 6, s. 679–696.
- KULTALAHTI, O., KARPPI, J. I., RANTALA, H. (1997): *Baltic Countries and the Baltic Region*. *European Spatial Research and Policy* 4, č. 1, s. 63–84.
- KUNDERA, M. (2000): Únos Západu aneb Tragédie střední Evropy. In: Havelka, M., Cabada, L. (eds.), *Západní, východní a střední Evropa jako kulturní a politické pojmy*. Plzeň, Západočeská univerzita v Plzni, s. 102–116.
- KÜÜN, E. (2008): The Ethnic and Linguistic Identity of Russian-Speaking Young People in Estonia. *Trames* 12, č. 2, s. 183–203.
- LAAR, M. (2001): The Armed Resistance Movement in Estonia from 1944 to 1956. In: Anušauskas, A. (ed.), *The Anti-Soviet Resistance in the Baltic States*. Vilnius, Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania, Akreta, s. 209–241.
- LATTIN, D. (2003): Three Model sof Integration and the Estonian/Russian Reality. *Journal of Baltic Studies* 34, č. 2, s. 197–222.
- LAMOREAUX, J. W., GALBREATH, D. J. (2008): The Baltic States as "Small States": Negotiating the "East" by Engaging the "West". *Journal of Baltic Studies* 39, č. 1, s. 1–14.
- LEHTI, M. (1998): Baltoscandia as a National Coordinate for the Estonians, Latvians and Lithuanians. *NORDEUROPAforum – Zeitschrift für Politik, Wirtschaft und Kultur* 8, č. 2, s. 19–47.
- LÉVAI, I. (2003): Political Economy of Eastward Enlargement of the European Union: Small States and Sub-Regions in Europe. In: Hülvely, I., Lévai, I. (eds.), *Regional Politics and Economics of EU Enlargement*. Institute for Political Science of the HAS, Budapest, s. 11–35.
- LIUBINIENĖ, V. (1999): *National Identity in Lithuania: Processes during the Period of Changes*. Budapest, Open Society Institute.
- Līvõd Ìt [Lívská společnost] 1923–2003 (2003). Rīga, Līvõd Ìt.

- LOEBER, D. A., VARDYS, V. S., KITCHING, L. P. A. (1990): *Regional Identity under Soviet Rule: The Case of Baltic States*. New Jersey, Hackettstown, University of Kiel.
- MACIEJEWSKI, W. (2002): *The Baltic Sea Region. Cultures, Politics, Societies*. Uppsala, Uppsala University.
- MACKINDER, H. J. (1904): *The Geographical Pivot of History*. *The Geographical Journal* 23, č. 4, s. 421–437.
- MACKINDER, H. J. (1919): *Democratic Ideals and Reality*. New York, Holt.
- MADELEY, J. T. S. (2003): *A Framework for the Comparative Analysis of Church-State Relations in Europe*. *West European Politics* 26, č. 1, s. 23–50.
- MALINA, J. (2008): Člověk – „rasy“ a rasové mýty. Nепublikovaný materiál. <www.fhs.cuni.cz/kos/kestazeni/ttexty/rasove_myty.doc>
- MALLOY, T. H. (2009): *Minority Environmentalism and Eco-Nationalism in the Baltics: Green Citizenship in the Making?* *Journal of Baltic Studies* 40, č. 3, s. 375–395.
- MARADA, M. (2001): *Vymezení periferních oblastí Česka a studium jejich znaků pomocí statistické analýzy*. *Geografie* 106, č. 1, s. 12–24.
- MARSZAŁ, T. (2008): *Metropolitan Processes in Central and Eastern Europe*. *European Spatial Research and Policy* 15, č. 2, 27–37.
- MARTÍNEK, V. (1926): *Z Litvy a o Litvě*. Praha, Štorch-Marien.
- MARTYNIUK, Y. (2011): *Podmínky rozvoje cestovního ruchu Běloruska*. [Diplomová práce.] Praha, Vysoká škola ekonomická.
- MASARYK, T. G. (1920): *Nová Evropa, stanovisko slovanské*, Praha, Dubský.
- MASLOW, A. H. (1987): *Motivation and Personality*. New York, Harper and Row Publishers.
- MEŽS, I., BUNKŠE, E., RASA, K. (1994): *The Ethno-Demographic Status of the Baltic States*. *GeoJournal* 33, č. 1, s. 9–25.
- MICKIEWICZ, A. (1955): *Pan Tadeáš čili poslední nájezd na Litvě*. Praha, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. (Pozn.: V polském originále vyšlo prvně v roce 1934.)
- MIKKEL, E. (1999): *The Opinion Proximity of Russians and Estonians in Estonia during the Early 1990s*. *Journal of Baltic Studies* 30, č. 2, s. 162–179.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2005): *Pobaltí – turistický průvodce*. Mladá Boleslav, vlastním nákladem.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2008): *Referenda o vstupu pobaltských států do EU*. *Středoevropské politické studie* 10, č. 2–3. <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=338>>
- MIŠKOVSKÝ, J. (2009): *Borderland in Post-Socialist Central European and Baltic States*. In: Vaitekūnas, S., Bučinskas, A., Šimanskienė, L. (eds.), *Social Sciences in Global World: Possibilities, Challenges and Perspectives (Bridges – Supplementary Issue 39)*. Klaipėda, Klaipėda University Press, s. 92–98.
- MÖLDER, H. (2011): *The Cooperative Security Dilemma in the Baltic Sea Region*. *Journal of Baltic Studies* 42, č. 2, s. 143–168.
- MYRDAL, G. (1957): *Economic Theory and Under-developed Regions*. London, Gerald Duckworth.
- NAUMANN, F. (1915): *Mitteleuropa*. Berlin, Reimer.
- NEKRASAS, E. (1998): *Is Lithuania a Northern or Central European Country?* *Lithuanian Foreign Policy Review* 1, s. 19–45. <www.lfpr.lt/uploads/File/1998-1/Nekrasas.pdf>
- NETOPIĽ, R., SKOKAN, L. (1989): *Geografie SSSR*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství.
- NETOPIĽ, R., BIČÍK, I., BRINKE, J. (1989): *Geografie Evropy*. Praha, SPN.
- NIETO, W. A. S. (2011): *Assessing Kaliningrad's Geostrategic Role: The Russian Periphery and a Baltic Concern*. *Journal of Baltic Studies* 42, č. 4, s. 465–489.
- O'LOUGHLIN, J. (2001): *Geopolitical Visions of Central Europe*. In: Antonsich, M., Kolossov, V., Pagnini, M. P. (eds.), *Europe between Geopolitics and Political Geography*. Rome, Societa Geografica Italiana, s. 607–628.
- OKEN, L. (1814): *Neue Bewaffnung, neues Frankreich, neues Theutschland*. Jena.
- PAASI, A. (1986): *The Institutionalization of Regions: A Theoretical Framework for the Understanding of the Emergence of Regions and the Constitution of Regional Identity*. *Fennia* 164, č. 1, s. 105–146.
- PAASI, A. (2001): *Europe as a Social Process and Discourse. Considerations of Place, Boundaries and Identity*. *European Urban and Regional Studies* 8, č. 1, s. 7–28.
- PAASI, A. (2003): *Region and Place: Regional Identity in Question*. *Progress in Human Geography* 27, č. 4, s. 475–485.
- PABRIKS, A. (2002): *Occupational representation and ethnic discrimination in Latvia*. Riga, Latvian Centre for Human Rights and Ethnic Studies, Soros Foundation. <www.policy.lv>
- PAE, T., SOOVÄLLI-SEPPING, H., KAUR, E. (2010): *Landmarks of Old Livonia – Church Towers, Their Symbols and Meaning*. *Journal of Baltic Studies* 41, č. 4, s. 431–449.
- PAKŠTAS, K. (1994): *The Baltoscandian Confederation*. Kaunas, Lituanica. (Pozn.: Původní vydání je z roku 1942.)
- PARTSCH, J. (1904): *Mitteleuropa. Die Länder und Völker von den Westalpen und dem Balkan bis an den Kana lund dem Kurischen Haff*. Gotha, Justus Perthes.
- PAUL, L. (1995): *Regional Development in Central and Eastern Europe: the Role of Inherited Structures, External Forces and Local Initiatives*. *European Spatial Research and Policy* 2, č. 2, s. 19–42.

- PAVLÍNEK, P. (2004): Regional Development Implications of Foreign Direct Investments in Central Europe. *European Urban and Regional Studies* 11, č. 1, s. 47–70.
- PENCK, A. (1918): Die natürlichen Grenzen Rußlands. In: *Meereskunde*, H. 133.
- PETTAI, I. (2002): Estonians and Non-Estonians: A Typology of Tolerance. Tallinn, Estonian Migration Foundation. <www.meis.ee/pictures/PETTEXT.pdf>
- PLAAT, J. (2003): Religious Change in Estonia and the Baltic States during the Soviet Period in Comparative Perspective. *Journal of Baltic Studies* 34, č. 1, s. 52–73.
- PIIP, A. (1918): The Esthonian Question. In: *The New Europe*, 8. 8. 1918.
- PRED, A. (1984): Place as Historically Contingent Process: Structuration and the Time-Geography of Becoming Places. *Annals of the Association of American Geographers* 74, č. 2, s. 279–297.
- PRIDHAM, G. (2009): Post-Soviet Latvia - A Consolidated or Defective Democracy? The Interaction between Domestic and European Trajectories. *Journal of Baltic Studies* 40, č. 4, s. 465–494.
- PROOS, I. (2000): Eesti keele tähendus mitte-eeslaste integratsioonis [Význam estonského jazyka v integraci Neestonců]. In: Laius, A., Proos, I., Pettai, I., *Integratsioonimaastik – ükskõiksusest koosmeeleni*. Tallinn, Jaan Tõnissoni Instituut, s. 107–134.
- Přípravy oslav v Moskvě kalí spor o poválečný osud Pobaltí (2005). *Novinky.cz*, 7. května 2005. <<http://www.novinky.cz/zahranicni/55841-pripravy-oslav-v-moskve-kali-spor-o-povalecny-osud-pobalti.html>>
- Průzkum religiozity obyvatel Lotyšska (2005). Riga, Výzkumné centrum marketingu a veřejného mínění. <www.skds.lv>
- RAAGMAA, G. (2000): Regional Identity and Public Leaders in Regional Economic Development. Towards the New Approach in Regional Policy: Cultural Geography Theories in Explaining Economic Growth. Tartu, University of Tartu, Faculty of Biology and Geography, Institute of Geography.
- RAAGMAA, G. (2002): Regional Identity in Regional Development and Planning. *European Planning Studies* 10, č. 1, s. 55–76.
- RAAGMAA, G. (2003): Centre-Periphery Model Explaining the Regional Development of the Informational and Transitional Society. Příspěvek přednesený na 43rd Congress of the European Regional Science Association, Jyväskylä, Finsko, srpen 2003.
- RAAGMAA, G. (2010): Regional Impacts of the Global Economic Crisis. In: Gorzelak, G., Goh, C., *Financial Crisis in Central and Eastern Europe - from Similarity to Diversity*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, s. 65–90.
- RATZEL, F. (1923): *Politische Geografie*. München/Berlin, R. Oldenbourg.
- RAUSCHEROVÁ, K. (2007): Soužití ruské menšiny s domácími národnostmi v pobaltských státech. [Diplomová práce.] Praha, Pedagogická fakulta UK.
- ROKKAN, S. (1987): Territorial Structures in Western Europe: An Overview and a Possible Model. In: Rokkan, S., Urwin, D., Aarebrot, F. H., Malaba, P., Sande, T. (eds.): *Centre-Periphery Structures in Europe. An ISSC Workbook in Comparative Analysis*. Frankfurt - New York, Campus, s. 51–105.
- ROKKAN, S. (1999): State Formation and Nation-Building. In: Flora, P., Kuhnle, S., Urwin, D. (eds.): *State Formation, Nation-Building, and Mass Politics in Europe. The Theory of Stein Rokkan*. Oxford, Oxford University Press, s. 93–224.
- RYBOVÁ, J. (2007): Cestovní ruch v pobaltských zemích. [Diplomová práce.] Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha.
- SAFIRE, W. (1994): On Language; The Near Abroad. *The New York Times*, 22. 5. 1994. <<http://www.nytimes.com/1994/05/22/magazine/on-language-the-near-abroad.html?pagewanted=all&src=pm>>
- SARAUER, L. (2010): Vliv přeshraniční spolupráce na regionální identitu obyvatel (Modelová studie Euroregion Šumava). [Diplomová práce.] Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Praha.
- SAWERS, L. (2006): Inequality and the Transition: Regional Development in Lithuania. *Baltic Journal of Economics* 6, č. 1, s. 37–51.
- SCOTT, J.W. (2002): Baltic Sea Regionalism, EU Geopolitics and Symbolic Geographies of Co-operation. *Journal of Baltic Studies* 33, č. 2, s. 137–155.
- SEIDL, T., CHROMÝ, P. (2010): Problémy integrace marginálního území do regionálního systému: příklad vojenského újezdu Boletice. *Geografie* 115, č. 1, 44–63.
- SHAFIR, G. (1992): Relative Overdevelopment and Alternative Paths of Nationalism: A Comparative Study of Catalonia and the Baltic Republics. *Journal of Baltic Studies* 23, č. 2, s. 105–120.
- SHIMA, S. (2007): Dimensions and Geopolitical Diversity of "the Baltic": Then and Now. In: Hayashi, T. et al., *Regions in Central and Eastern Europe: Past and Present (Slavic Eurasian Studies No. 15)*. Sapporo, Slavic Research Center, s. 69–83.
- SCHROEDER, G. E. (1973): Regional Differences in Incomes and Levels of Living in the USSR. In: Bandera, N. V., Melnik, Z. L., *The Soviet Economy in Regional Perspective*. New York, Praeger, s. 167–195.
- SCHULTZ, H. D. (1997): Räume sind nicht, Räume werden gemacht. Zur Genese "Mitteleuropas" in der deutschen Geographie. *Europa Regional* 5, s. 2–14.
- SLABIHOUDOVÁ, N., VLČKOVÁ, A., ŠTOLL, P. (2008): *Slovník pobaltských spisovatelů*. Praha, Nakladatelství Libri.
- SLIŠĀNS, I. (2000): Latgales reģions un tā robežu jautājuma dažādie aspekti. [Region Latgale a jednotlivé aspekty jeho příhraniční otázky]. In: Jauns gadsimts – jauna ģeogrāfija. Rīga, Latvijas Ģeogrāfijas biedrība, s. 23–26.
- SMAGARS, A. (2003): Latgale's "No" to the European Union - the Reasons behind the Divide. <www.policy.lv>

- SMEKENS, K. (2010): In-Between-Ness. Identity Construction at the Border of Two "New Empires". [Master Thesis.] Nijmegen, Radboud University.
- SMITH, A. D. (1998): Nationalism and Modernism. London and New York, Routledge.
- SMITH, D. J. (2002): Narva Region within the Estonian Republic: From Autonomism to Accommodation. In: Batt, J., Wolczuk, J., Region, State and Identity in Central and Eastern Europe. Abingdon, Frank Cass Publishers, s. 89–110.
- SMITH, D. J. (2008): „Woe from Stones“: Commemoration, Identity Politics and Estonia’s „War of Monuments“. *Journal of Baltic Studies* 39, č. 4, s. 419–431.
- SMITH, R. A. (1993): The Kaliningrad Region: Application of the Civic and Ethnic Models of Nationhood. *Journal of Baltic Studies* 34, č. 3, s. 233–246.
- SOJA, E. (1996): Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places. Oxford, Blackwell.
- STOCCHIERO, A. (2010): Macro-Regions of Europe: Old Wine in a New Bottle? Roma, Centro Studi di Politica Internazionale.
- Strategie EU pro region Baltského moře (2009). Panorama Inforegio 30. Brusel, Evropská komise, Generální ředitelství pro regionální politiku.
- STRODS, H. (2001): The Latvian Partisan War between 1944 and 1956. In: Anušauskas, A. (ed.), The Anti-Soviet Resistance in the Baltic States. Vilnius, Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania, Akreta, s. 149–160.
- SUTELA, P. (2002): Ekonomická transformace v Rusii i stranach Baltii: obščie (vo mnogom) startovyje uslovija i raznyje (sovsem) rezul'taty. In: Furman, D. E., Zadorožnik, E. G. (eds.): Strany Baltii i Rossija: obščestva i gosudarstva. Moskva, Izdatel'stvo Referendum, s. 364–391.
- SZELÉNYI, I. (1996): Cities under Socialism – and after. In: Andrusz, G., Harloe, M., Szelényi, I., Cities after Socialism: Urban and Regional Change and Conflict in Post-Socialistic Societies. Oxford: Blackwell Publishers, 286–317.
- ŠATAVA, L. (2005): Jazyk a identita etnických menšin – možnosti zachování a revitalizace. *Svět literatury* 15, č. 31, s. 5–14.
- ŠATAVA, L. (2009): Jazyk a identita etnických menšin – možnosti zachování a revitalizace. Praha, Sociologické nakladatelství.
- ŠTĚTINOVÁ, K. (2003): Územní identita obyvatel okresu Prachatic. [Ročníková práce.] UK v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- ŠTĚTINOVÁ, K. (2006): Územní identita obyvatel Česka: vývojový a hierarchický pohled. [Magisterská práce.] Praha, Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- ŠTOLL, P. (1998): Česko-lotyšská literární vzájemnost do roku 1940. [Diplomová práce.] Praha, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta.
- ŠUŠARIN, A. L. (1986): Otnositel'naja ekonomičeskaja osobennost' regionov. Chozjajstvennyje mehanizmy regiona. Tomsk, Tomskij universitet.
- ŠVEC, L. (1998): Postavení pobaltských států v postsovětském prostoru v polovině 90. let. In: Litera, B. (ed.): Vzájemné vztahy postsovětských republik. Praha, Ústav mezinárodních vztahů.
- ŠVEC, L. (2002): Ot krest'janskich etnosov k sovremennym nacijam: nacional'nyje dviženija narodov Baltii. In: Furman, D. E., Zadorožnik, E. G. (eds.): Strany Baltii i Rossija: obščestva i gosudarstva. Moskva, Izdatel'stvo Referendum, s. 28–80.
- ŠVEC, L. (2003): Konec cesty? Referenda o vstupu pobaltských států do Evropské unie. Reflex.
- ŠVEC, L., MACURA, V., ŠTOLL, P. (1996): Dějiny pobaltských zemí. Praha, Nakladatelství Lidové noviny.
- TAAGEPERA, R. (2011): Albert, Martin, and Peter Too: Their Roles in Creating the Estonian and Latvian Nations. *Journal of Baltic Studies* 42, č. 2, s. 125–142.
- TAJFEL, H. (1978): Differentiation between Social Groups. London, Academic Press.
- TAJFEL, H. (1981): Human Groups and Social Categories. Cambridge, Cambridge University Press.
- TAJFEL, H. (1995): Sociálna psychológia menšín. Bratislava, Minority Rights Group.
- TAMMARU, T. (2001a): Suburban Growth and Suburbanisation under Central Planning: The Case of Soviet Estonia. *Urban Studies* 38, č. 8, s. 1341–1357.
- TAMMARU, T. (2001b): Urbanization in Estonia in the 1990s: Soviet Legacy and the Logic of Transition. *Post-Soviet Geography* 42, č. 7, s. 504–518.
- TAMMARU, T. (2002): Universal and Specific Features of Urbanization in Estonia under Socialism: The Empirical Evidence of the Sources of Urban and Rural Population Growth. *The Professional Geographer* 54, č. 4, s. 544–556.
- TAMMARU, T. (2005): Suburbanization, Employment Change, and Commuting in the Tallinn Metropolitan Area. *Environment and Planning A* 37, s. 1669–1687.
- TAMMARU, T., KULU, H. (2003): The Ethnic Minorities of Estonia: Changing Size, Location and Composition. *Eurasian Geography and Economics* 44, č. 2, s. 105–120.
- TAMMARU, T., KULU, H., KASK, I. (2004): Urbanization, Suburbanization, and Counterurbanization in Estonia. *Eurasian Geography and Economics* 45, č. 3, s. 212–229.
- TESAŘ, F. (2007): Etnické konflikty. Praha, Portál.
- The World Factbook (2007). Washington, CIA. <<https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>>
- THRIFT, N. (1983): On the Determination of Social Action in Space and Time. *Environment and Planning D: Society and Space* 1, s. 23–57.

- THUMANN, M. (1994): Terra incognita. Die Zeit, 11. 3. 1994.
- TOMEŠ, J. (1996): Specifická nezaměstnanost v České republice v regionálním kontextu. Geografie 101, č. 4, s. 278–295.
- TOMEŠ, J. (2000): Geopolitika: nástroj a proces politické organizace prostoru. In: Daněk, P., Tomeš, J. a Jehlička, P. (eds.): Stát, prostor, politika. Praha, Univerzita Karlova.
- TRAITTEUR, K. T. von (1814): Europa im Frieden für jetzt oder in Zukunft. Mannheim.
- URRY, J. (1995): Consuming Places. London, Routledge.
- VAITEKŪNAS, S. (1992): Geopolitics in Lithuania. In: Geography in Lithuania/Geografija Lietuvoje. Vilnius, s. 4–19.
- VANAGS, A. (2011): Economic Integration and Cohesion in the Baltic Sea Region: A Critical Perspective from the Baltic States. Journal of Baltic Studies 42, č. 1, s. 91–102.
- VEEMAA, J. (2010): Contextualizing "Baltic Unity" in Estonian Post-Soviet Territorial Policies. Journal of Baltic Studies 41, č. 1, s. 73–90.
- VELMET, A. (2011): Occupied Identities: National Narratives in Baltic Museum of Occupations. Journal of Baltic Studies 42, č. 2, s. 189–212.
- VIDAL DE LA BLACHE, P. (1911): Les Genres de vie dans le géographie humaine. Annals Géographie 20, s. 193–212.
- VIHALEM, P. (1999): Changing Baltic Space: Estonia and Its Neighbours. Journal of Baltic Studies 30, č. 3, s. 250–269.
- VIHALEM, T., KALMUS, V. (2009): Cultural Differentiation of the Russian Minority. Journal of Baltic Studies 40, č. 1, s. 95–119.
- VIHALEM, T., MASSO, A. (2003): Identity Dynamics of Russian-speakers of Estonia in the Transition Period. Journal of Baltic Studies 34, č. 1, s. 92–116.
- VILDZIUNIENĖ, A. (1999): Outlines of Migration Policy in Lithuania, Latvia and Estonia. <www.sociumas.lt/Eng/Nr9/migrac.asp>
- VÍŠEK, Z. (2010): Ochrana v Horní Lužici a Jednota bratrská. Navýchod 2010, č. 1. <www.navychod.cz>
- VOJTĚCH, V. (2010): Ethnic Processes in Post-Communist Europe during the 1990s. Acta Universitatis Carolinae 2010 Geographica, č. 2, s. 135–155.
- VOJTĚCH, V. (2011): Etnické procesy v Rusku v 80. letech 20. století. Geografie - Sborník České geografické společnosti 116, č. 1, s. 46–58.
- VOJTÍŠKOVÁ, K. (2008): Studium sociální struktury jsou konstruovaného prostoru: Sociální kategorizace a sociální identita. In: Šafr, J. (ed.), Sociální distance, interakce, relace a kategorizace: alternativní teoretické perspektivy studia sociální stratifikace. Praha, Sociologický ústav AV ČR, s. 61–78.
- VOŠTA, M. (2004): Estonsko, Litva, Lotyšsko: regionální diferenciaci. Současná Evropa a Česká republika 2004, č. 1, s. 184–208.
- WAEVER, O. (1992): From Nordism to Baltism. In: Kukk, M., Jervell, S., Joenniemi, P. (eds.), The Baltic Sea Area – A region in the Making. Århus, Institut for Statskundskab.
- WAEVER, O. (1997): The Baltic Sea: A Region after Post-Modernity? In: Joenniemi, P. (ed.), Neo-Nationalism or Regionality. The Restructuring of Political Space around the Baltic Rim. Stockholm, NordREFO, s. 293–342.
- WÜTSCHKE, J. (1919): Die staatliche Neugestaltung Europas. Geographischer Anzeiger 20, s. 85–90.
- ZÁJEDOVÁ, I. (2006): Pobaltská regionální spolupráce. Praha, Nakladatelství Karolinum.
- ZERNACK, K. (2002): Im Zentrum Nordosteuropas. Journal of Baltic Studies 33, č. 4, s. 369–383.
- ZEUNE, A. (1808): Gea. Versuch einer wissenschaftlichen Erdbeschreibung. Berlin.
- ZICH, F. et al. (2003): Regionální identita obyvatel v pohraničí: sborník příspěvků z konference „Evropská, národní, či regionální identita?“ Praha, Sociologický ústav AV ČR.
- ZVIDRIŇŠ, P. (1992): Changes in the Ethnic Composition of Latvia. Journal of Baltic Studies 23, č. 4, s. 359–368.
- ZVIDRIŇŠ, P. (1994): Changes in the Ethnic Composition of the Baltic States. Journal of Nationalism and Ethnicity 22, č. 2, s. 365–377.

Filmy

- Estonský oheň (1999). Praha, Česká televize.
- Evropané – Vaira Vīķe-Freiberga (2003). Praha, Česká televize.
- Lotyšská píseň (1999). Praha, Česká televize.
- Litevská naděje (1999). Praha, Česká televize.

Tištěné a internetové statistické zdroje

- Autobusová společnost EcoLines <www.ecolines.net>
- Autobusová společnost Bussireisid <www.bussireisid.ee>
- Český statistický úřad <www.czso.cz>
- Estonská národní volební komise <www.vvk.ee>
- Estonská policejní a hraniční stráž <www.politsei.ee>
- Estonské železnice GoRail <www.gorail.ee>

Eurostat <www.ec.europa.eu/eurostat>
Internetová encyklopedie Wikipedia <www.wikipedia.org>
Letiště Kaunas <www.kaunas-airport.lt>
Letiště Palanga <www.palanga-airport.lt>
Letiště Riga <www.riga-airport.com>
Letiště Tallinn <www.tallinn-airport.ee>
Letiště Vilnius <www.vilnius-airport.lt>
Litevská centrální volební komise <www.vrk.lt>
Litevské železnice <www.litrail.lt>
Lotyšská centrální volební komise <www.cvk.lv>
Lotyšské písňové texty <www.dziesmuteksti.lv>
Lotyšské železnice <www.ldz.lv>
Lotyšský naturalizační úřad <www.pmlp.gov.lv>
Otevřená encyklopedie Wikipedia <www.wikipedia.org>
Přístav Klaipėda <www.portofklaipeda.lt>
Přístav Liepāja <www.portofliepaja.lv>
Přístav Riga <www.rop.lv>
Přístav Tallinn <www.portoftallinn.ee>
Přístav Ventspils <www.portofventspils.lv>
Sčítání lidu v Estonské republice 1934, 2000 a 2011
Sčítání lidu v Estonské SSR 1959, 1970, 1979 a 1989
Sčítání lidu v Litevské republice 1935, 2001 a 2011
Sčítání lidu v Litevské SSR 1959, 1970, 1979 a 1989
Sčítání lidu v Lotyšské republice 1920, 1935, 2000 a 2011
Sčítání lidu v Lotyšské SSR 1959, 1970, 1979 a 1989
Turistické a dopravní informace o Tallinnu, Rize a Vilnisu <www.inyourpocket.com>
Veřejná databáze Estonského statistického úřadu <www.stat.ee>
Veřejná databáze Litevského statistického úřadu <www.stat.gov.lt>
Veřejná databáze Lotyšského statistického úřadu <www.csb.gov.lv>

Životopis / Curriculum vitae

Vzdělání / Education

- 2004 – Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta (sociální geografie a regionální rozvoj, doktorské studium) / Charles University in Prague, Faculty of Science (social geography and regional development, doctoral studies)
- 1997 – 2002 Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta (geografie a kartografie, specializace sociální geografie a regionální rozvoj, magisterský stupeň) / Charles University in Prague, Faculty of Science (geography and cartography, specializace sociální geografie a regionální rozvoj, magisterský stupeň) / Charles University in Prague, Faculty of Science (geography and cartography, specialization social geography and regional development, master's degree)

Zaměstnání / Employment

- 2007 – Osoba samostatně výdělečně činná (poradenství v oboru místního a regionálního rozvoje) / Self-employed person (consultancy in the fields of local and regional development)
- 2004 – 2007 DHV CR, konzultant a vedoucí projektu (poradenství v oboru místního a regionálního rozvoje) / DHV CR, consultant and project manager (consultancy in the fields of local and regional development)

Členství v občanských sdruženích / Membership in citizens' associations

Asociace pro podporu pobaltských studií / Association for the Advancement of Baltic Studies

Česko-estonský klub / Czech-Estonian society

Česko-lotyšský klub / Czech-Latvian society

Vybrané autorovy publikace / Selected publications of the author

- MIŠKOVSKÝ, J. (2002): Silniční doprava na českých hraničních přechodech. (Magisterská práce.) Praha, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta.
- MARADA, M., MIŠKOVSKÝ, J. (2002): Silniční hraniční přechody. Geografické rozhledy 12, č. 1, s. 25.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2002): Litva – střed i okraj Evropy. Geografické rozhledy 11, č. 4, s. 92–93.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2003): Estonsko – tygr středovýchodní Evropy. Geografické rozhledy 12, č. 5, s. 138–139.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2003): Středočeský kraj. Geografické rozhledy 12, č. 2, s. 46–47.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2003): Zlínský kraj. Geografické rozhledy 12, č. 3, s. 74–75.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2003): Pardubický kraj. Geografické rozhledy 12, č. 5, s. 130–131.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2004): Národnostní struktura Česka. Geografické rozhledy 13, č. 3, s. 74–75.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2004): Metropole na Něvě. Geografické rozhledy 13, č. 3, s. 58–59.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2005): Pobaltí – turistický průvodce. Praha, nákladem autora.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2006): Pobaltí – křižovatka dějin a kultur. In: Cestománie I., Praha, Kartografie, s. 185–204.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2007): Udržitelný rozvoj ve strategických plánech měst a regionů. Geografické rozhledy 16, č. 3, s. 6–7.
- BÍZEK, V., GILL, R., MIŠKOVSKÝ, J. (2007): Hodnocení udržitelnosti rozvoje navrženého strategickými dokumenty – metodika DHV SAM. Urbanismus a územní rozvoj 10, č. 5, s. 12–14.
- MIŠKOVSKÝ, J. (2008): Referenda o vstupu pobaltských států do EU: vliv etnického složení na výsledky hlasování. Central European Political Studies Research 10, č. 2–3. <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=338>>
- MIŠKOVSKÝ, J. (2009): Borderland in Post-Socialist Central European and Baltic States. In: Vaitekūnas, S., Bučinskas, A., Šimanskienė, L. (eds.), Social Sciences in Global World: Possibilities, Challenges and Perspectives (Bridges – Supplementary Issue 39). Klaipėda, Klaipėda University Press, s. 92–98.